

AMATĚŘSKÁ SCÉNA

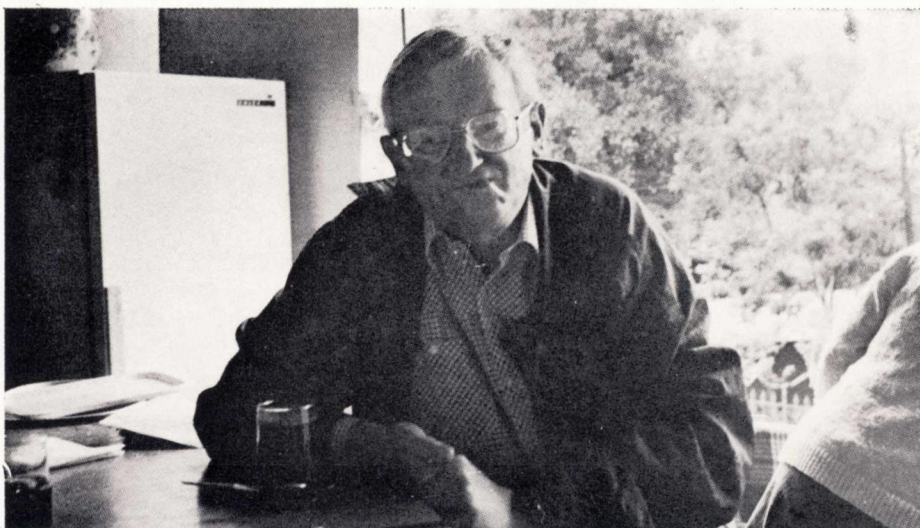
11. 1990 • 6 Kčs

HRONOV
HIRONOV
HRONOV
POCUS
'90
DOSTI
SKÁČELA

Festival návštěví každoročně řada významných osobností: Prof. J. Císař zde tentokrát vedl diskusní klub, Otomar Krejča přijel na besedu a ten třetí... ne, to není pan prezident. Podobnost člena úpického souboru s hlavou státu je čistě náhodná.

foto: ZUZANA KOPŘIVOVA, IVAN MALÝ a ZDENĚK SECKÝ

Na titulu Hronov, jak ho všichni známe v době festivalu, letos již šedesátého.
foto: ZUZANA KOPŘIVOVA

...

Na 3. a 4. straně obálky divadelní pouti na Střeleckém ostrově 1989.
foto: VIKTOR KRONBAUER

Putování po Moravě

Prázdniny se dají prožít různě. Již hodně dlouho snili členové nerozlučné party kamarádů z dětského souboru Divadélko Blesk Sdruženého klubu železničářů a vokální skupiny Sluníčko Městského domu dětí a mládeže v Bohumíně o kočování, jak je znali z vyprávění a z knížek.

Dětská kočovná společnost se vydala na svou pouť městečky a vesnicemi z Hranic na Moravě, kam se také po týdnu putování přes Veselíčko, Lipník, Drahotuše a Helfštýn navrátila. Na mnoha místech rozdávali malí „herci a zpěváci“ radost a úsměv. Během putování stihli i přiložit ruku k dílu při úpravách zámeckého parku ve Veselíčku a při opravě chlouby všech Moravanů, hradu Helfštýna. Nejvíce legrace bylo však při natáčení televizního filmu „Tuláci“.

Říká se — „za peníze v Praze dům“. A tak první starostí organizátorů bylo, jak zaplatí náklady. Nápad se ale zalíbil a o sponzory kupodivu nebyla nouze. Díky deníku Moravskoslezský den, reklamnímu časopisu Avízo, soukromé cestovní kanceláři Marek Travel service Praha a propagační službě Aleš z Ostravy se mohl sen stát skutečností.

Závěrem akce byli účastníci „koňvoje“, jak se sami nazvali, pozváni na obdobnou pouť o příštích letních prázdninách. Tentokrát se rozjedou po francouzských a německých městech.

V. FRANK

Obsah

- 2 JIRÁSKŮV HRONOV V ROČNÍKU ŠEDESÁTEM
L. Láznovská
- 4 Z FESTIVALOVÉHO DENÍČKU ...
E. Rolečková
J. Pokorný
- 10 KLUB MLADÝCH DIVADELNÍKŮ V DŘEVÍCI
E. Rolečková
JAKÉ TO BYLO V „RAKOUSKÉM SEMINÁŘI“
L. Honzová
- 11 OČIMA ZAHRANIČNÍCH POZOROVATELŮ
- 12 MOŽNÁ BYCH VĚDĚLA JAK, KDYBY ...
E. Rolečková
SETKÁNÍ SČDO S ADA
- 13 DISKUSNÍ KLUB REŽISÉRŮ SČDO
V. Müller
NEŽ VYKROČÍME DO SEDMÉ DESÍTKY
V. Ondráček
- 14 JÁ SE DOZVÍM POSLEDNÍ, CO BUDU PSÁT
(rozhovor s Danielou Fischerovou)
E. Rolečková
- 15 HRONOV VE ZNAMENÍ KOMPROMISU
O. Smrček
DOSTANE KRUH PRÁTEL JH MLADOU MIZU?
V. Müller
- TISKOVÁ KONFERENCE ADA
- 16 NA HRONOVĚ SE TAKÉ ŽILO, JEDLO A PILO
ZASTVENÍ
J. Císař
(Šedesátý — a co dál...?)
- 18 DIVADLO VE ŠKOLSKÉM SYSTÉMU OBDOBÍ
RENEŠANCE A BAROKA (4)
L. Zušáková
LÉTO NEBYLO JEN U NÁS
- 19 VÝCHODOBAVORSKÉ LIDOVÉ SLAVNOSTI ...
D. Adamcová
- 20 FOCUS '90 — ALTERNATIVA NEBO ...?
K. Tomas
- 22 DOPLNĚK K ČÍTANCE 2
J. Brixí
(K dramaturgii divadla poezie)
- 23 ROK BEZ JANA SKÁCELA
DOSTI SKÁCELA!
J. Brixí
STRÍPKY
(Dvakrát o síle lásky, Divadelník dětského světa,
ZZZ usiluje o kontakty, Můžete si přečíst)

AMATÉRSKÁ SCÉNA 11 • 1990 • 6 Kčs

Měsíčník pro otázky amatérského divadla
a uměleckého přednesu

Ročník 27 (OCHOTNICKÉ DIVADLO 36)

Vydává ministerstvo kultury ČSR v Nakladatelství
a vydavatelství Panorama, 120 72 Praha 2, Háfkova 1

Vedoucí redaktorka EVA ROLEČKOVÁ

Grafická úprava JAKUB KABÁT

Předseda redakční rady prof. JAN CÍSAŘ

ADRESA REDAKCE: 100 00 Praha 10, Mrštíkova 23,
telefon 781 48 23

Tiskne Tisk, s. p. Brno, závod 5, provoz 53, Komenského náměstí 1,
682 01 Vyskov. Rozšiřuje PNS. Informace o předplatném podá a ob-
jednávky přijímá každá administrace PNS, pošta, doručovatel a PNS
— UED Praha, záv. 01 — AOT, Kalkova 19, 160 00 Praha 6, PNS — UED
Praha, záv. 02, Obránců míru 2, 656 07 Brno, PNS — UED Praha, záv.
03, Gottwaldova 206, 709 90 Ostrava 9, Objednávky do zahraničí vy-
řizuje PNS — ústřední expedice a dovoz tisku Praha, záv. 01, admi-
nistrace vývozu tisku, Kovpakova 26, 160 00 Praha 6. Návštěvní dny:
středa 7.00–15.00 hod. — pátek 7.00–13.00 hod. Cena jednotlivého
výtisku 6 Kčs, roční předplatné 72 Kčs.

Nevyžádané příspěvky redakce nevrací

Toto číslo bylo odevzdáno do tisku 7. 9. 1990

© MINISTERSTVO KULTURY ČR, Praha 1990

46 027

Jiráskův Hronov v ročníku šedesátém

Šedesátiletá historie Jiráskova Hronova odráží peripetie vývoje českého amatérského divadla a zároveň je i svědectvím o proměnách společnosti. Je obrazem, na který se musíme učit pozorně dívat a věcně dešifrovat jednotlivé symboly. Bez správného přečtení totiž nepochopíme, čím byl, čím je a čím může být.

ČIM BYL?

Jiráskův Hronov vznikl ze svobodného rozhodnutí amatérských divadelníků, na

jehož počátku stála iniciativa hronovských.

Věnování přehlídky Jiráskovi nebylo jenom poctou hronovskému rodákovi. Bylo především přihlášením se k myšlence hrdého a nepokořeného národa symbolizovaného „třemi Jany“, ale také vlastencem F. L. Věkem, národa, k jehož obrození přispělo právě ochotnické divadlo. Tyto ideje dodávaly Hronovu křídla a umožnily mu přežít i nejednu krizi. Svým způsobem dostala tato symbolika nový obsah v 80. letech, kdy je právě amatérské divadlo jedním z nositelů vzdoru proti řádu společnosti.

Tato nadčasovost byla patrně hlavním důvodem, proč byl Hronov (samozřejmě relativně) málo smýkáán různými ideologiemi. Už na počátku byl napadán kvůli přednášce komunisty Nejedlého o Jiráskovi. Neuspěli zde ani východočeští fašisté. Nelze než smeknout před odvahu hronovských postavit se za protektoraátu proti všemocnému ministru Moravcovi. Hronov se nestal ani v padesátých letech tribunou dělnického divadla, a to přes různé nálepky a tematická vymezení a manipulace s cenami. Hronov byl takový, jaké bylo amatérské divadlo. A to se dá těžko řídit nějakými direktivními metoda-

mi a směrnicemi. Všechny pokusy v tomto směru ztroskotaly, podobně jako ten v roce 1952, v němž pořadatelé vybrali hry a soubory, které s velkou finanční i odbornou pomocí soutěžily o účast na Hronově. Mimochodem obdobné cesty byly doporučovány také v letech normalizace. Ze stejných důvodů nebyl Hronov ani komunistickou slavností pro funkcionáře z let nedávno minulých. A to i přesto, že ÚV KSČ i tehdejší ministerstvo kultury pečlivě dbaly, aby Hronov nebyl ohrožen ani závadnými autory (Franz Kafka Zeleněckých, Jiří Suchý Blanenských) ani závadnými tituly (Hostina kanibalů ze Slaného), přestože se pokusily z Hronova udělat konzervu tradičního českého amatérského divadla, takže sem jen potají v rámci tzv. studijních představení pronikalo netradiční divadlo. Symbolicky byla nálož „protisocialistické ideje“ uložena v „Přilisi horké lázni“ Metry Blansko.

Hronov však nebyl ani Jiráskovým slavnostmi, byť zde jeho hry byly zastoupeny na každém ročníku. Ostatně pouze první ročník byl složen z inscenací her výlučně od A. Jiráska. Nelze však ani říci, že Hronov byl převážně věnován interpretaci her české klasiky, byť zde takové projekty existovaly (např. Od Jiráska k Tylovi v r. 1946). Domnívám se, že vymezování Hronova jakýmkoliv tematickými projekty bez ohledu na to, zda půjde o Tyla či Havla, je pokusem o omezení tvůrčí svobody divadelníků, pokusem, který by Hronov vzdálil od reality amatérského divadla.

Hronov byl od počátku přehlídkou českého amatérského divadla, na níž byli vítáni hosté, mezi nimiž na prvním místě byli slovenští ochotníci. Vyzkoušela se řada způsobů, jak dosáhnout kvalitního výběru. Pouze v prvních a několika výlučných ročnících se soubory hlásily. Jinak se užívalo tabulkovacího a bodovacího systému, soutěží aktivity, systému krajských a mezikrajských přehlídek, ústřední výběrové komise. V posledních dvou letech byl zvolen přímý postup z krajských přehlídek. Ten samozřejmě dává pravdivý obraz amatérského divadla současnosti, ale nezaručí uměleckou kvalitu celé přehlídky. Vše musí vycházet z úvahy, k čemu přehlídka má sloužit. Může být stejně dobře výkladní skříň jako pracovní dílnou amatérského divadla. Ostatně dosavadní vývoj Jiráskova Hronova jednoznačně svědčí o tom, že je školou ochotnictví. Např. už na desátém Hronově se uskutečnilo první školení vedené profesionály a zakončené zkouškami, od r. 1948 se konají diskuse. První z nich vedl host mnoha poválečných Hronův, prof. A. M. Brousil.

ČIM JE?

Jiráskův Hronov od šedesátých let není jedinou národní přehlídkou českého amatérského divadla. Vznikly mnohé další a tak se Hronov stal vyvrcholením národní soutěže městských amatérských divadelních souborů spíše střední generace a spíše usilujících o interpretaci cizích textů. Ve dvouletých intervalech je konfrontací česko-slovenskou. Po celé období normalizace (více to platí o 80. letech) vedou jeho organizátoři boj o to, aby poskytl pravdivý obraz amatérského divadla, to je nezkrasovaný ani ideový ani organizačními zásahy. Byl to boj po loňském Hronovu téměř ztracený, neboť KSČ v Hradci Králové už nehodlal připustit žádné experimenty typu Majakovský a rozhodl se převzít výběr do vlastních rukou. Od 58. ročníku se kon-

Slavnostní pochod dechové hudby městem Hronovem foto: ZUZANA KOPRIVOVÁ

cepe posunovala směrem k žatvě, tj. spíše nesoutěžní přehlídce různých druhů divadla dané sezóny. Právě tento ročník přinesl na jedné straně nevzrušivé divadlo vybrané ústřední výběrovou komisí z návrhů krajů a na druhé straně gejzír divadelní tvořivosti J. Dejla v doprovodné části programu. Tento ročník nápadně ukázal, jak naše amatérské divadlo tuto konfrontaci potřebuje. Rozšiřování programu však přineslo i problém „hronogramu“, tj. hektického stíhání. Jedni byli ochotni takto nabítý program absolvovat, jiní žehrali, že Hronov má být také svátkem, tj. příležitostí k setkávání se. Hronov současnosti zůstal práv svému označení „parlament českého ochotnictva“ (A. M. Brousil). Významným obohacením je od 70. let pořádán Klub mladých divadelníků.

60. JH

Tento jubilejní ročník byl opět svobodným. Byl jím však skutečně? Domnívám se, že částečně. Patrně zákonitě muselo dojít ke sporu o podstatu přehlídky. V lednu 1990 píše hronovský soubor ministru kultury, že jsou připraveni přehlídku organizačně zabezpečit (ve spolupráci s SCDO a ZDOS) a hovoří o „ambiciózních úřednicích z Prahy“, kteří jezdili do Hronova přehlídku organizovat „bez vztahu k Hronovu a amatérskému divadlu“. Na počátku stála také představa, že Hronov byl „komunistickou slavností“ a že např. budou-li vybírat KKS a UKVČ, ony „poslušné nástroje totalitní moci“, které byrokraticky řídily amatérské divadlo, nic se nezmění. Ale co se vlastně mělo změnit? Zazněla i silná slova o tom, že by Hronov neměl být otevřen „experimentům“ typu Tracyho tygra olomouckého Pardónu. Byť pan Lukeš neposlal tři sta tisíc a napsal, že se místní pořadatelé musí dohodnout s ústavem, byly přípravy Hronova tímto zásadním sporem poznamenány. Ostatně celá záležitost vybuchla na povrch před očima veřejnosti v letošním Zpravodaji.

K dohodě muselo dojít v účasti Slovenska. Slovenská strana namítala, že by v celostátní přehlídce měla mít paritní zastoupení, na to však scházely celostátní prostředky, tj. z obou republik. Nakonec dohoda zněla; jeden kraj ČSFR — jedna inscenace a přehlídka dostala podtitul „s českou, moravskou a slovenskou účastí a zahraničními hosty“.

Koncepce nemohla nepočítat s charakteristickými rysy této divadelní sezóny. Politická aktivita mnohých souborů způsobila, že nenastudovaly nic, nebo nastudovaly až v závěru sezóny. Ostatně v únoru nebylo ani jasné, zda se krajská kola uskuteční ve všech krajích. Nakonec neproběhlo pouze v Praze. Mnohé inscenace měly premiéru dávno před listopadem a ne všechny mohou oslovit i dnes. Doba, kdy samotné téma mělo sílu zaujmout, je pryč. Amatérské divadlo stejně jako profesionální musí hledat svou identitu, tj. klást nové základy k tvorbě. Patrně to bude znamenat návrat k estetické funkci divadla s důrazem na jazyk divadla jako svébytný vyjadřovací systém. Ostatně přehlídka tyto problémy v plné nahotě obnažila.

60. JH byl zamýšlen jako zastavení se, bližší se české divadelní žatvě, s hosty ze Slovenska a z Belgie. Zmizel umělý rozdíl mezi hlavním a vedlejším programem, soutěžním a nesoutěžním. V diskutabilní otázce, zda soutěž ano či ne, zvítězil názor, který pokládá za problematické, aby spolu soutěžily dětské divadlo (navržené

Mažoretky v parku foto: ZDENĚK SECKÝ

Jč krajem) s loutkovým divadlem, činoherním, divadlem poezie. Navíc soutěž v minulých letech přinášela nervozitu, rivalitu a často více než diplomatické výroky poroty. Hodnocení poroty letos nahradily recenze českého a slovenského lektora a diskuse ve dvou diskusních klubech. Zbyl čas na besedu o Radokovi a besedu s O. Krejčou, besedu zájmových organizací, divadelní pouť a řadu doprovodných akcí, připravených hronovskými, jejichž vyšší podíl na přehlídce byl patrný. Klub mladých divadelníků se v osobnostech lektorů otevřel Evropě. Z loňského roku pokračovala dohoda, že hronovský soubor nastuduje hru A. Jiráka. Konečnou instancí pro výběr programu se stala programová rada v čele s prof. Císařem, v níž byly mj. zastoupeny všechny zájmové organizace. Program byl sestaven z inscenací, které postoupily z krajských přehlídek, a inscenací zastupujících další druhy divadla. Tak vznikl pravdivý, byť neúplný obraz této divadelní sezóny (chybělo zde např. „C“, Ochotnický kroužek a další výhradně z osobních důvodů). Anketu ukáže zájem lidí o formu diskusí i hodnocení představení. Možná, že řešením by byl lektorský sbor, z něž by si soubory vybraly partnery k diskusi.

ČIM BUDE?

Jaký bude Jiráskův Hronov, závisí na řadě faktorů, okolností a podmínek. Rozhodujícími z nich bude, zda amatéři takovou přehlídku chtějí, a co si od ní slibují; zda ji chce město; co si od ní slibuje stát a zda je ochotný ji finančně podporovat. Hronov musí být řešen v souvislosti s dalšími přehlídkami. Domnívám se, že nemůžeme ustoupit od postulátu pravdivosti přehlídky. Bude otázkou, jak této pravdivosti dosáhnout.

V naší představě žije Hronov jako nesoutěžní žatva česko-slovenského amatérského divadla, vyhlašovaná oběma ministerstvy kultury nebo třemi zemskými úřady. Pracovní program postavený na osobnostech by neměl bránit společenským akcím všeho druhu. Amatérské divadlo by se mělo hrát všude od parku po divadlo. Samozřejmě by měla být zahraniční účast. Bude-li Hronov žatvou, pak si české divadlo musí vybudovat přehlídku činoherního divadla dospělých, a to tradičního i netradičního, dosud od sebe odděleného Hronovem a Pískem. Všechny tyto úvahy však vydají na samostatný článek.

Lenka Lázňovská

Z festivalového deníčku aneb Jak doutnal spor o Hronov budoucnosti

● Kdo s kým se spořil? Málokdo s málokým na veřejnosti a kdekdo v zákulisí. Pod žánrovým obrázkem selankovitěho rázu bublaly spory na každém kroku.

● O co? O podstatu a poslání akce. Má být oslavami Mistra A. J., příležitostí k setkání amatérských divadelníků z nejrůznějších koutů republiky, kteří si tu popíjí a pojásají, nebo pracovním setkáním, jež se pokusí objevit příčiny úspěchů či proher amatérského divadla?

● Či je „Hronov“? Náš. Ale kdo jsme to my, amatérští divadelníci, a co chceme? Společně si pojásat či popracovat? A víme vůbec v tomto přechodném roce, co chceme?

● Svobodu. Co znamená pro amatérské divadelníky? Právo uvádět cokoliv bez ohledu, zda je to dobré či špatné, bez ohledu na názor ostatních, nebo právo uvádět cokoliv s respektováním práva diváků, aby se k uváděnému vyslovili? Chceme svobodu jako bezkonfliktní nirvánu po hostině, bez ohledu na stav našeho žaludku?

● K čemu vede konflikt? K rozvratu či ke třibení názorů?

V tomto bodě končím s kladením otázek. Zdánlivě bezkonfliktní společnost uplynulých let s její kulturou v pevných ideových mantinelech byla pro mě obrazem natolik odstrašujícím, že jsem doufala ve změnu. Člověk by řekl, že poslední obavy padnou, diskutovat se bude teď už úplně bez zábran a v duchu nedávno zavedeného sametu pouze s ohledem na slušnost a respekt vůči druhému. Myslela jsem si, že teď, bez posledních ideologických omezení, soustředí se všechna energie na péči o kvalitu.

Nestalo se. Jsme svobodni, nechceme se navzájem urážet, budeme spolu jen popíjet a klepat si po ramenou.

To není demokratické, ale nanicovaté a zbytečné.

Aby bylo jasno: nemám nic proti idylickému posezení při regionálních slavnostech. Jiráskův Hronov je ale také zatím jedinou vrcholnou přehlídkou amatérského divadla u nás.

Omlouvám se za úvod. Kdo se pohněvá hned teď a začne psát polemické dopisy, může. Nebudou-li obsahovat žalovatelné výrazy, uveřejníme je. Prosim ale všechny rozhněvané, aby pomysleli na naše amatérské divadlo, nejen na sebe a svůj soubor, počítali do deseti a do-

četli deníček až do konce. Píši svůj názor, snažím se o objektivitu a všichni ostatní mají tutéž možnost.

Sobota 4. srpna.

Vedro. Hronov plný nadšených amatérů s nabitými peněženkami. Dechovka a mažoretky v parku. Nějaké skluzy oproti časovému harmonogramu, ale co na tom, když jsme všichni rádi, že jsme spolu?

Tisková beseda (z valné části pro novináře z Prahy), začíná 3/4 hodiny před příjezdem dopravního spoje z metropole. V tiskovém středisku ve škole jsou pouze lavice a židle. Chybí telefon, psací stroje a papíry. Mám štěstí. Když se akredituji, dostávám programovou brožurku. Kolegyně z celostátních deníků jsou na tom hůř.

Nepsala bych o tom, kdyby se mi to nezdálo příznačné. Ve Zpravodaji čtu totiž téhož dne chválu amatérismu z pera šéfredaktora Stanislava Šrůtky: „...aby Hronov byl opravdu hronovský a opravdu ochotnický, chytla nás ta myšlenka na první poslech. Protože, nebylo té pře-

moudřelosti už příliš? Nepřišel spolu se svobodou čas, abychom skoncovali s onou oficiózností, s oním aparátnickým klišé, jakýmsi akademismem převodových pák v kultuře? Což abychom se znovu napili ze sudánky čisté pramenité vody. Snad by ještě nemusela být zcela zničena dlouholetým nánosem ideologického snažení shora a rádo by uměleckého snobismu, které proluly celým hnutím.“

V dalším textu je jako omyl odmítnuta moderna typu Mrožek a Milan Kundera a voláno po pokofe. Festival má směřovat k „nezištné bezprostřední radosti.“

Dále vybírám z titulků prvního čísla Zpravodaje: Nespolehlivý policejní stopař, Jak posílíš tělo své, Stovka bez proudu, A nahoře bez..., Fotografie soudruhů z minulého ročníku... Jaroslav Hutka by řekl: Jak se spolu hezky máme a jak dobře vypadáme...

A představení? V. Holan — J. Čihál — V. Machek — Dům mé matky (Bílé divadlo Bohumín).

Psali jsme o něm ve zprávě o Šrámkově Pisku (R. Lipus AS 9/90) a o Walkrově Prostějově (M. Kovařík tamtéž). Nic se nezměnilo. Poctivá práce s pokusem o vlastní vidění, snaha proniknout ke kořenům bytí a k průsečíku života se smrtí. Snaha nenásilná, ale také nedotažená. Metafora ve střetu s obrazy čistě realistickými, posunované půvabné dítě, chvála manipulace ve hře s obrazy — osudy. Výpověď o souboru, méně už o světě. Lidová hra z Podkrkonoší: Komedie o dvou kupcích a židovi Šilokoj (Dramatický odbor A. Jirásek Úpice).

I o ní jsme psali, psali jsme konců o všech krajských přehlídkách. Kultivované invenční představení se smyslem pro humor a s velmi dobrými hereckými výkony. Ale: Není ona stylizace stylizace pro dnešního diváka poněkud zbytečná? Amatéri zesměšňují zlozvyky amatérů na úrovni sice slušné, leč stále amatérské. Rovina, kterou soubor zvolil, předstírá, že vychází z jakéhosi blíže nespecifikovaného a časově neurčeného lidu, zřejmě časů minulých. Smějeme se. Kdybychom se smáli sobě, bylo by to v pořádku. Ale my se smějeme jen tak. A nevíme, proč.

B. Vian, J. Roubal: Pění a úpění pěny (Pardon Olomouc) foto: ZUZANA KOPŘIVOVA

V sobotu jsou hosty festivalu oba národní ministři kultury. Nemohou se zdržet a odjíždějí. Škoda. I dříve měli ministři spoustu jiných povinností... A ještě něco: Hronovské hospody jsou otevřené až do rána. Všichni ještě mají peníze a je hlučno.

Neděle 5. srpna.

Diskusní kluby ne že nejsou. Jenom se o nich neví. Pár lidí se soustředilo kolem F. Zborníka, klub profesora Císaře je dobře utajen. Sešlo se pět lidí, z toho dva novináři.

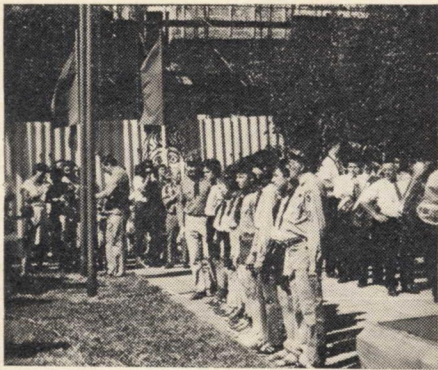
V malém sále divadla se schází Svaz českých divadelních ochotníků s asociací divadelních amatérů. Hovoří se o budoucnosti amatérského divadla, o finančních problémech. Obě organizace zdůrazňují, že jsou ve shodě. Jenže když jsou ve shodě, proč jsou dvě? Ale to se snad dozvíme. ADA pořádá ve středu tiskovou konferenci.

Pohoda trvá. Nikdo s nikým oficiálně nemluví, není kde. Lidé se setkávají ve stále ještě otevřených a nabitých hospodách a hovoří o chuti míšených nápojů.

V tiskovém středisku přibýly dva psací stroje a telefon. Dostali jsme něco od denního tisku.

Ve Zpravodaji vychází pod značkou

Skauty jsme na Hronově v minulých letech nevidali... foto VLADIMÍR KUNC

J. Šíma: Vyšetřování případu podvodného revizora (Dividýlko Slaný) foto: ZUZANA KOPŘIVOVA

-sš- článek „Provincionalismus snad nevadí“, z jehož závěru cituji: „Dechovka chvílemi zavrzala falešně, fanfáry v parku také nebyly zrovna jako od Pražských pozounů, ale není právě takový poctivý a zapálený provincialismus zákonitou součástí poctivé ochotnické činnosti?“ O stranu dál se poprvé objevuje titulek „Z deničku do nočníčku“. No arcit! Cistá voda ze studánky se nám kalí a my si hrajeme na to, jak nám chutná bahýnko. Že nemáme na vyčištění? Nevadí, když se pořád ještě spolu hezky máme a tak dobře vypadáme. ... Hospody stále fungují až do rána.

V rámci pouti hraje na upraženém jevišti v parku soubor z Banské Bystrice Na skle malované. S reprodukovanou hudbou, zatěžkle a bez jiskry. Jediné, co se mladým slovenským přátelům podařilo sdělit, ač to jistě nechtěli, bylo, že nám ten těžce stylizovaný folklór společně leží v žaludku... Ale co se dá dělat — bylo horko.

V Sokolovně se dopoledne představil soubor Hudradlo ze Zlivi s představením Pohádka o zemičce Zvonice (na motivy pohádky Jamese Joyce Kočka a čert) a s Blbinou M. Slavíka a kol. To byla pro mě voda ze studánky. Ne však ze studánky neumělosti, leč tvořivosti. Parodie se odehrála o věci, která hýbe naší současností (pokleslá představení pro dětského diváka) a o amatérském divadle. O Blbině mohly vzniknout spory. Luděk Richter ve Zpravodaji napsal: „Parodovat tak, aby parodie neklouzala po povrchu komunálního humoru, vyžaduje znát parodované do hloubky a být pak schopen předat poznání z patřičného nadhledu. Na tom je závislá hloubka toho, co se o parodovaném řekne. A při vši účtě k výbavě zlivských dětí zdá se mi, že první ani druhého zatím nemohou mít a nemají dostatek.“ Nesouhlasím úplně. Problém parodií na našich jevištích je vleký. Časté parodie nedostatkových žánrů (kovbojky, červená knihovna), jsou iště samoúčelné. Parodie zbuželých pokleslých žánrů, o kterých hrálo Hudradlo, mohla uvíznout na mrtvém bodě, kdyby hrála jen o žánru. Hudradlo ale hrálo především o mechanismu vzniku takové

inscenace. A tím byl její dopad obecnější. Postava „soudruha učitele“ se nevyvíjela, protože tato danost byla v intencích záměru. Ani soudruzi se nevyvíjeli po dlouhá léta.

D. Fischerová: Hodina mezi psem a vlkem (D3 Karlovy Vary). Rozporuplné představení. Recenzenti mu přiznávali herecké výkony, režijní koncepci, vkusnou výpravu a dobrou dramaturgickou práci. Neproniklo prý k divákovi. Dovolím si kacírský názor: Bylo horko. Hronovský divák, unavený přátelstvím se, je vnímavější k vizuálním než k verbálním metaforám. A touží po událostech objevných. Takovou karlovarská inscenace ani být nechtěla. Text Daniely Fischerové nebyl napsán o vypělých tématech, která k nám dnes už nedoléhají. Byl napsán o nesčíslném množství zárodků témat, s nimiž se má soubor popasovat. To karlovarští udělali a udělali to čistě a jednoznačně. Kdybychom s nimi strávili jediný večer, bylo by nám příjemně. Zařazení do hronovské šňůry se ocitli v kontextu, který jim neprospěl.

Stanislav Ignacy Witkiewicz: Vodní slípka (Divadlo AHA Lysá nad Labem).

Představení na jedné straně jednoznačně přijímané, na straně druhé stejně vehementně odmítané. A. Kret napsal ve Zpravodaji: „Tak sa mi vidí, že práve týmto odvrátenú stranu našej existencie prečítal a spolu s dobre pripraveným súborom uskutočnil režisér M. Pokorný... Je to slovo na čase... Azda aj pre to sme v tejto sugestívnej inscenácii pocítili miestami spomínanú dráždivosť, miestami i zdanlivú lascivnosť, ale najmä sme našli v diele úprimné úsilie o nezvyčajnú javiskovú výpoveď o našej ľudskej nahotě.“

L. Richter mu oponuje: „Tady se však s mým vnímáním manipuluje zcela libovolně, autory přilíš nezajímá, nepočítají se mnou. Je-li nesrozumitelnost naschvál a takřka chorobná deformace člověka cílem, je to báječné divadlo. A všichni na něj koukáme a nutíme se z něj vyčíst nějaké významy, dešifrovat to, co nám autoři naschvál a mimoděk zašifrovali. Jsme toho povinni? Kde končí hranice naší očekávané a žádoucí divácké aktivity a kde začíná hranice naschválna a manipulování s námi?“

S Luděkem se v hodnocení dost často neshodnu, ale tentokrát jsme se sešli. V toku obrazů nesporně působivých se mi chtělo vykřiknout, že král je nahatý. Polskou předlohu hráli vskutku „po polsku“. Jak jsem se chvílemi probírala s přemíry efektních symbolů čehosi, nevěděla jsem, zda sedím ve Varšavě či v Krakově, kde se s tímto arzenálem už řadu let hraje kde co. A od polských přátel vím, jak jim to vadí, přímo dychtí po českém realismu. Já po něm nedychtím, ale jejich omrzelost jsem si na Vodní slípce procítila.

Odpoledne jsem náhodou přítomna zkoušce místního souboru na doplňkový program Hovory s TGM. S patosem objevovali objevené. Kdyby to tak hráli loni! Ale dnes jim to přesvědčení nevěřím. Myšlenky zůstávají myšlenkami, ale ty už známe a začínáme být jimi přesyceni. Okázala účta ke klasikům, kteří se právě nosí... Neznáme to odněkud?

Pondělí 6. srpna

Katastrofa. Celý Hronov je bez vody. Zpravodaj se ptá místních občanů, jak vidí letošní festival. Odpovídají, kolik za-

Luděk Richter měl letos na Hronově zodpovědný úkol: psal recenze představení do Zpravodaje foto: IVAN MALÝ

platili v parku a jaké je rychlé občerstvení. Prodává se více nápojů než jídla. Jeden z dotázaných řekl, že „ubýlo blažovaných part. Nomenklatura se tolik neprojevuje na veřejnosti.“

Pije se pořád, jása se, ale míň. Peněženky zhubly. Už není tak horko.

P. Prchal: Dobrodružství kocoura Modročka (DS J. K. Tyla České Budějovice).

Představení z minulého roku se udrželo. Epická předloha byla zpracována invenčně, v divadle pro děti našich časů až nebývale. Mladý soubor disponovaný herecky i pěvecky vystoupil s kreací vpravdě kolektivní a čistou. Prohřešky vůči gradaci přičítám na vrub stáří inscenace.

Urszula Kurkowa: Marx International (Teater im mjr. Szmajzyna).

Kape čas. Zdegenerované produkty nedávné doby za předsednickým stolem toužebně očekávají, kdy jim znovu nakape. Dostává se jim nepoživatelných požívatín se zdáním profesionálního servírování. Ze všeho vyčuhuje odpudivý provázek... Podobnost strašlivá a tragigroteskně vtipná. Gradace, přesnost a invence. A mráz běhá přitom po zádech.

Jiří Šíma: Vyšetřování případu podvodného revizora (Dividýlko Slaný). Konečně jsme se zase jednou zasmáli a nebylo nám stydno. Soubor se nedal svázat Gogolem, vzal si ho pouze jako motivickou inspiraci a pokud si na klasika při inscenování vzpomněl, dařilo se mu o poznání méně dobře, než když se vydal sám za sebou. Přiznám se, že jsem už dlouho neviděl komiku tak rozpoutanou a přitom kultivovanou. Hráli Gogola o nás a o lidské hlouposti ve společnosti, která je hloupá. Potrefených husí by se mohla ozvat celá řada.

Paul de Mont: Reynard de Vos (Lišák Ferina) (Atelier Theater Antwerpen — Deurne, Belgie).

Zklamání. Odříkaný text v prajednoduchém aranžmá bez invence. Moralita, jakou hrávají školní soubory. A to jeli z takové dálky.

Petr Weiss: Pronásledování a zavraždění J. P. Marata, hrané hereckou skupinou Charrentonského ústavu pod vedením markýze de Sade (Pezinské rozprávkové divadlo).

Přiznám se, že první představení, které mě doopravdy rozčílilo. Ambiciózní až na hranici únosnosti. Velkorysá členitá klec na náměstí, v ní sotva odrostlé děti. Vodní děla a slzný plyn. A komplikovaná Weissova hra o nejkrutější krutosti. Zmalování teenageři odříkávali těžký text asi se stejným efektem a pochopením jako ještě před pár lety agitky o vítězství pracujícího lidu. A já jsem doufala, že

F. Dürrenmatt: Herkules a Augiášův chlív (Malé divadelné štúdio z Košic) foto: ZUZANA KOPRIVOVÁ

dnes už děti nikdo zneužívat nebude. Tudy do Evropy? Proboha ne!

Úterý 7. srpna

Dopoledne tisková konference ADA.

Probíhá v pracovní atmosféře, otázky jsou zodpovídaný, až se objeví zárodek skandálu. Novináře zajímá, jaký má ADA názor na letošní „sousedskou“ atmosféru Hronova. Přichází řeč na úroveň Zpravodaje. Funkcionáři ADA odpovídají diplomaticky, jsme v polovině Hronova, k celkovým hodnocením dosud nedošlo. Zástupce místních organizátorů zve novináře na zasedání organizačního štábu, aby své pochyby zopakovali.

Není to veselé. Novináři požadují přesné informace a více odbornosti vzhledem k národní přehlídce. Zástupce ADA se připojuje, stejně tak ÚKVC. Místní pořá-

datelé dílem volají po nápravě nedostatků, dílem skládají funkce a brojí proti odbornosti, které amatéři nerozumějí, dílem odmítají kritiku vůbec. Ve Zpravodaji se značka -el- distancuje od postojů šéfredaktora.

V divadle se hraje Zlý duch J. Keraty a kolektivu. (DS J. Palárika z Čadce). Prajednoduchá agitka, předstírající hravost a intelektuální zašifrovanost. Hraje se o tyranovi, o tom, jak se dostává k moci, jak se tato moc usazuje, jak funguje a jak je likvidována a znovu se vrací. Téma by bylo aktuální, ale v metafoře vskutku jevištní. Soubor předvedl polopatický sled etud, které se nepokusil převést do divadelního jazyka. Hrál úporně a dlouho, aniž nás něčím překvapil.

F. Dürrenmatt: Herkules a Augiášův chlív (Malé divadelné štúdio z Košic).

To by se asi mělo, chápat se textů pod zorným úhlem současnosti. Klasik tak slouží názoru souboru a divák se nemusí ptát, proč se mu hraje právě tady právě tahle hra. Má to ale některá úskalí: Klasik pouze slouží a čím službu přesahuje, to je přisekáno. Tváří v tvář agitujícímu klasиковi se pak v rozpacích ptáme, proč je vlastně klasikiem. Insce-naci nebylo možno upřít razantnost, s ja-kou nám svůj jednoznačný názor doslova otloukala o hlavu. Při tom otloukání jsme se smáli, protože bylo čemu. Už méně jsme se zamýšleli, protože bylo-li nad čím u Dürrenmatta, v ryku a křiku Koši-čanů jsme na to neměli prostor. A sex roztrásal závěsy, abychom pochopili. Sta-lo se.

Už není horko, hospody pustnou, v bu-fetu je natřískáno. Kapsy už rádně splask-ly.

Středa 8. srpna.

Dopoledne svátek. Při besedě o Alfre-du Radokovi jsem si konečně procítila, že jsem na divadelní přehlídce. Pan Hed-bávný nepřijel, hovořil prof. J. Císař a o-sobními vzpomínkami ho doplnil Jaroslav Krejčí. Přeplněný sál dokazoval, že by amatéři leccemu rozuměli a že se zají-mají.

B. Uhlár, M. Karásek a kol.: TANAP (DS Disk z Trnavy).

V podtitulu polytematická dekompo-zice s použitím textů Jána Botto, Vladi-míra Štefky a F. M. Dostojevského, li-dových písní a členů souboru. Polytema-tická? Nezdálo se mi. Před plechovými stylizovanými tatranskými štíty pomalo-vanými sprostými obrázky se hrálo — o čem jiném než o ekologii. V přírodě i ve vzta-zích. Opět agitka, bez jevištních ambicí. Po pár minutách jsme pochopili, že na nás apelují. Dál to neozvláštnili a sdě-lovali přes hodinu.

B. Vian, J. Roubal: Pění a úpění pě-ny (Pardon Olomouc).

Borise Viana jsme si u nás dopřáli málokdy. A dnes splácíme dluhy. Když si pomyslím, jak bombasticky mohl pů-sobit před pár lety! Ale i tak — lépe až dnes než nikdy. Pozlátková úpadkovost přesylené společnosti, absurdita, existen-ciální paradoxy. V invenčním provedení olomouckých perlení jsoucnosti. Neagito-valo se, nehrálo se o nás „zde — nyní — takto“ a přece ze scény prýstěla fan-tazie, názor. Pěnění. České traktování fran-couzské látky na našich jevištních málo-kdy dopadne dobře. Realisticky zatěžká-na, zbavena šarmu a vybavena intelek-tuálním toužením pozbývá smyslu. A tak jsem měla obavy. Naštěstí zbytečně. Ta-dy absurdita vyrůstala z českých kořenů, ale jaksi mimoděk. Dovedu si představit, co ta mimoděčnost musela inscenátory stát. A tak mi ani nevadilo, že rytmus často vázl.

Tady můj deníček končí, redakční povin-nosti se nedají odložit. Z dalších insce-nací si Jiří Pokorný odnesl tyto dojmy:

Jean Genet: SLUŽKY (Divadlo Malo-stranská beseda Praha). Inscenace Slu-žek je náročným projektem pro insce-nátory i pro diváky. Nutno konstatovat, že ze strany inscenátorů se daří. Pokud jde o diváky, někteří ze zásady nepřij-mou jiný žánr, než pro jaký jsou odcho-váni. Jejich škoda. Nemyslím, že to byl největší problém v Hronově. Jen jsem s ohledem na závěrečný potlesk srovná-val toto představení a Výběrčího spolu s Kukačkou a KAN DIDEM.

Ale k představení samotnému: Režie Petra Scherhaufera nehledá podle mého názoru záměrně „divadlo krutosti“, vždyť samotný příběh dvou služek, které sice nenávidí svou paní, ale které nemohou bez ní žít, podlézájí jí atd., je obrazem i naší společnosti, kde lidé prožívají vztahy postavené na zruďné nedůvěře, pseudolásce. Inscenace v současné době neobvykle konvenuje s tím, co pro-žíváme (i když si to nechceme přiznat). Herecké výkony všech tří hereček jsou vzácně vyrovnané, přestože Eva Stanisla-vová měla ztížený úkol vyjádřit v masce to, co lze vyjádřit výrazem obličeje. Scé-

V parku hrál soubor z Banské Bystrice Na skle malované
foto: ZUZANA KOPRIVOVÁ

Dobrodružství kocoura Modroočka v podání sou-boru J. K. Tyla z Českých Budějovic
foto: ZUZANA KOPRIVOVÁ

nografie Petra Lébela, se kterou se velmi dobře pracuje nejen jako s celkem, ale i v zpracovaných detailech, přesvědčuje, že režisér s výtvarníkem vytvořili skutečný tvůrčí tým. Přál bych nejen sobě, aby se tato inscenace stala co nejdříve zbytečnou, aby neodrážela stav našeho bytí, pouze aby naznačovala jeden z možných autorských způsobů nazírání světa.

M. Uhde: Výběrčí (DS Jelo Praha). Další z inscenací, které vytvořily špičku letošního Jiráskova Hronova. Výpověď Petra Lébela přes Uhdeho předlohu je krutá a obnažující nitro každého vnímavého diváka. Jak jsme i my, každý jinak ale přitom každý stejně, nasáklí fašismem. Naše chování, zkoncentrované do postavy „výběrčího“, plně mindráků na jedné a drzosti na druhé straně, přerůstající až do oblundné nekontrolovatelnosti samospasitelné víry, bylo obsaženo ve výpovědi Petra Lébela i dvou „náhodných mlčících“ z nás. Myslím, že Petr Lébel jako tvůrce pokročil. V předchozích inscenacích mě často „oslnoval“ vnějškově — i přes všechnu účtu, kterou k jeho inscenacím chová. V případě Výběrčího jsem byl „oslněn“ hloubkou výpovědi, které jsem uvěřil beze zbytku pro upřímnost sdělení. Byl jsem atakován doslova vším, co na jevišti bylo a fungovalo. Scéna přeskromná s oslňujícím krutým závěrem (který sice od začátku očekáváme a přesto jsme — alespoň já — stejně zasaženi), hudba (vnucující se), herecké výkony — především Petra Lébela (byl jsem překvapen šíří hereckého projevu a až nebyvalou kázní, přesností a partnerskou souhrou — což může být pro někoho zdánlivě jednoduché ve chvílích kontaktu s téměř imaginárním partnerem), ale i dalších „mlčících nás“. Hledačská dramaturgie, režijní výklad a ukázněné herectví přineslo v inscenaci Výběrčího silnou výpověď — o nás. Jak kruté!

D. Wasserman: Kde kukačka hnízdo má (DS Krupka a JZD Želany). Kde má kukačka hnízdo, jsem sice poznal, avšak i přes vcelku solidní herecké výkony jsem zůstal bez zážitku. Nebyl jsem asi sám, kdo si kladl otázku: proč? A proč takhle. V čem se lišila inscenace od filmu? Cítil jsem snahu po podobnosti, které přece nelze nikdy dosáhnout. A když, tak to bude vždy jen podobnost nedokonalá. V čem bylo ono interpretační divadlo inspirativní? Inscenace sice staví na hereckých výkonech a zřejmě i na typovém obsazení — účinku však dosahuje jen zdánlivě. Vše je jen jakoby nahoze, vztahy jsou nepřesně čitelné a my vlastně nemáme s kým jít. Nic se neděje, vše je jen řečeno — myslím, že termín psychofyzické jednání v této inscenaci je termínem, o kterém nikdo z interpretů neslyšel. Nedomnívám se, že musí být v inscenaci od začátku vše jasné a nemohou se dělat legrácky, ale... kde je konflikt, kde jsou jasné vztahy? Z toho všeho pak plyne vlastně „netemporytmus inscenace“ a ruku v ruce s ním i nuda. Myslím, že problém základní nevyřešila dramaturgie a režie spoléhala na známou předlohu. Škoda, že inscenátoři více nehledali a nešli svou vlastní cestou.

F. Švantner: Šabl'a (DS Matica z Kežmarku). Příznám se, že jsem z inscenace souboru z Kežmarku odcházel plný rozpaků. Nejprve jsem si říkal, že chyba je ve mně. Nepochopil jsem asi žánr, nepochopil jsem způsob inscenování. Vadi-

la mi nedramatičnost jednotlivých situací, které přitom v podstatě umožňovaly vybudování konfliktu; vadil mi temporytmus inscenace, vše jaksi bez vzruchu odvyprávěné, vadily mi herecké výkony bez zjevných vazeb a vztahů mezi jednotlivými postavami i v postavách samotných. Celé představení je v podstatě mozaika jednotlivých výstupů a situací bez vytvoření významového oblouku. Významovému sdělení nepomohla ani scéna — kříž. Ten je sám o sobě nositelem mnoha významů. V inscenaci Vlada Benka jsem důvod k použití, a tím možná i klíč k přečtení celé inscenace, nenašel. Snad to bylo i tím, že příchody a odchody byly neorganickou součástí inscenace, nic nesdělovaly, ačkoliv se „tvářily“ významově důležitě. Celá inscenace se z mého pohledu odehrávala v jakémsi podivném tajemnu, které je však podle mého spíše prázdným naplňováním konstrukce původního snad záměru inscenátorů. Chtěl bych se mylit. V každém případě jsem byl naladěný na jinou vlnu divadelního vnímání.

Voltaire, Cizivš, Vostrá a Vostrý: KAN DID aneb Hurá optimismus (Divadlo v klubu Metry Blansko).

Pro Zpravodaj Jiráskova Hronova jsem napsal výkřik, že nemám rád, když se někdo v programu inscenace (i v životě) zaštiťuje výroky moudrých, slavných klasiků typu „učit se, učit se, učit se“ nebo „ani zrna nazmar“. A že jde především o sdělení, čistotu oné zahrady, na kterou diváky v závěru zval soubor z Blanska.

Z toho vychází i můj názor na toto představení. Chyběla filozofie. Místo toho jsem viděl skoro vše (černé divadlo chybělo) playbeckem počínaje a loutkami konče. Ani jedno ani druhé mi ke KAN DIDOVÍ nesedí. Představení ztratilo již dramaturgickou úpravou a režii, která z předlohy dělá málem varietní show, ovšem skutečně ochotnickou a bez úrovně. Mám pocit, že režisér se domnívá, že na jevišti se může vše. Může, ale musí to mít řád a smysl. Bohužel divák se neorientuje v ději, v jednotlivých situacích, včetně jednajících postav. Vše je inscenováno tlustou tužkou, výpravou počínaje a hereckými prostředky konče. Nechci sahat panu režisérovi Poláškovu do svědomí — v minulém roce jeho inscenace vyvolala „politický“ skandál. Myslím, že neprávem, být to v dnešní době, vyvolala by opět jen „inscenační“ skandál. A na loňském skandálu byl vystavěn záměr inscenace (to ostatně přiznává pan režisér i v programu). Myslím si však, že divadlo má jiné poslání než si hojit bolesti a mindráky. A je jedno, jestli je to text Voltairův nebo Jiráskův. Pokud nebude cílem tvůrčí oslovení diváka tématem, které bude atakovat diváka svou aktuálností nikoliv podklíčkovou, ale skutečnou, neměla by taková inscenace rozhodně překročit místo svého vzniku.

JÍŘÍ POKORNÝ

O zbylých představeních uveřejňujeme výňatky z recenzí v přehledkovém zpravodaji. Luděk Richter uvádí svá hodnocení jako z technických důvodů zpracovaná předem — to je 17. 7. Hodnotí obě představení Divadla v boudě z Plzně:

I. Peřinová: POSLECHNĚTE, JAK BY-VALO

„... Škoda, že při hromadném mordování soubor nezaúradoval mečem a utrechem také v oné nekonečné a zcela nefunkční písni probíhající všechna písmena naší abecedy (ach, jak neuvěřitelně

mnoho jich má!) a že trocha utrechu a meče nezbyla také pro jedno nepříliš vdařené myšlenkové dítko souboru — totiž onen naivistický rámec, v němž prostinká pouliční zpěvačka krámské písně svou aktivitou přivede partu okoralých pankáčů-idních drsnáků na pravou cestu zájmové umělecké činnosti v oboru loutkového divadla. Kdyby tak soubor učinil, získal by půdu pro vybudování a udržení takto upadajícího temporytmu inscenace.“

DON ŠAJN

„... je stará hra z repertoáru kočovných „lidových“ loutkářů... Plzeňské Divadlo v boudě text zhutnilo na nejzažší možnou míru, ba možná, co do požadavků kompozice i malíčko za její hranici... Výsledkem je nicméně poměrně čistý sevřený tvar, v němž klasická kytarová intermezza frázující děj jakoby upozorňovala na to, že máme co do činění se starým, možná bizarním, ale svůj půvab neztrácejícím šperkem.“

D. Kovačević: ZBERNÉ ETREDISKO (DS Jána Chalupky z Brezna) (Výňatek z recenze A. Kreta). „Ak koncepcia Luboslava Majeru vychádza z hlbokého poznania národných črt a dobových špecifik (a akiste neobchádza ani juhoslovanské tradície uvádzania tejto hry), súbor zas rozohráva svoji navyknutý koncert timového divadla s výrazným predsadením sa každej hereckej individuality... Scéna Petra Čaneckého zdravo odštandardizovala hrací priestor od väčšiny tých, ktoré sme pri uvádzaní iných inscenácií tejto hry poznali, a donútila tak najmä hercov nedetailizovať a nenaturalizovať... Nuž, dôstojný záver jubilejného Hronova.“

Tolik tedy pro ty, kdo na Hronově nebyli, o věcech, jež jsme pokládali za nejdůležitější. Zdaleka nemůžeme napsat o všem; v parku se střídaly soubory na Divadelní pouti, večer se promítalo, přijeli Siciliani, konaly se běhy pro zdraví. Navštěvník si musel vybrat. A tady si myslím, že jsme blízko u jádra problému. Nevybírá se z přehledkových představení, ta chtějí navštěvníci zpravidla vidět všechna. Doplnkové akce by ale měly vytvořit tak pestrou nabídku, aby uspokojily méně náročné turisty i odborníky, jichž má amatérské divadlo hodně a kteří si do Hronova zvyklí jezdit. Letošní „přechodový rok“ zvýhodnil turisty. Obávám se ale, že Hronov v hávu regionální slavnosti nebude v budoucnu ani komerčně úspěšný. Na to je příliš dlouhý. Peněženky na utažených opascích stěží vydrží přes víkend. A jistě si mnoho lidí spočítá, že týdenní odpočinkovou dovolenou mohou trávit i levněji. A přestanou-li do Hronova jezdit odborníci, přední amatérští režiséři a dramaturgové, novináři celostátních listů a tak dále, doplatí na to především Hronov sám. Jistě, doplatí i amatérské divadlo, ale to už méně, vždyť místem pro odborná setkání, diskuse, přednášky a všechno, co s vrcholnou odbornou akcí spojujeme, nemusí být jen město s tradicí.

Spor o koncepci budoucích Hronovů se vedl po celý letošní ročník a plnil stránky Zpravodaje. Jistě to tím neskončí. Amatéri budou diskutovat dál, své náměty a požadavky budou předávat na odpovědná místa a pak jistě z námětů vznikne koncepce přehlídky pro příští rok, který už nebude „přechodový“, ale snad už definitivně svobodný.

Připravila EVA ROLEČKOVÁ

J. Genet: Služky (Divadlo Malostranská beseda Praha) foto: JAN ZAVREL

Klub mladých divadelníků v Dřevíči

Na otázky odpovídá organizační vedoucí Vlastimil Schönplflug.

Jaké bylo letos zaměření jednotlivých seminářů, jaké měly lektoři a odkud?

V. S.: Letos pracovalo v KMD pět tříd pod vedením šesti lektorů. V předchozích letech to byly vždy čtyři třídy a čtyři lektoři. V tomto roce byla také poprvé sestava lektorů mezinárodní. Konkrétně to byli: Bodil Larsen z Dánska, Franz Horcicka z Rakouska, Alexandr Michailovič Vilkin ze Sovětského svazu a z našich lektorů Jan Borna, Peter Scherhauser a Jan Závarský.

Kolik seminaristů v jednotlivých seminářích pracovalo?

V. S.: Obsazení jednotlivých tříd vycházelo z přihlášek seminaristů, kde každý uvedl, s kterým lektorem chce pracovat. Před zahájením klubu došlo sice k určitým změnám, ale v průběhu Hronova pracovaly třídy v pevném složení. Tedy:

Třída A (J. Borna) — 8 žáků

Třída B (J. Závarský a P. Scherhauser) — 6 žáků

Třída C (A. M. Vilkin) — 5 žáků

Třída D (F. Horcicka) — 5 žáků

Třída E (B. Larsen) — 9 žáků

Celkem tedy 33 žáků.

Na čem pracovali, jaký byl denní pracovní rytmus? Došlo k odchylkám od původního záměru nebo se dařilo pracovat od začátku podle plánu?

V. S.: Pracovní rytmus byl obdobný jako v minulých letech, což znamená:

8.00 budiček

8.30 snídaně v Dřevíči

9.00 společná rozvíčka pod vedením jednoho z lektorů (účast ostatních lektorů byla dobrovolná)

9.30 začátek práce ve třídách

13.30 oběd v Dřevíči

Odpoledne a večer návštěva divadelních představení v Hronově podle programu, večere dle časových možností ve stravovacím komplexu pana Glücka.

V noci volno.

Popsat, na čem v jednotlivých třídách pracovali, by obnášelo několik stran textu. A tak jen velice stručně:

J. Borna — rozbor textu N. Macchiaveliho *Mandragora*; účastníci mají pochopit text jako základní surovinu, která pro režiséra znamená obrovské množství práce, než může s koncepcí předstoupit před herce.

J. Závarský, P. Scherhauser — pět textů vycházejících z různých uměleckých směrů (naturalismus, symbolismus, surrealismus, futurismus, dada); režijsně výtvarné zpracování krátkých úseků, spojení těchto úseků v celek pod základním tématem tolerance.

A. M. Vilkin — režijsní představa jevištního ztvárnění vybraného dramatického textu; volba textu byla vymezena autorem (ruský či sovětský) a znalostí textu všemi žáky, např. *Višňový sad*, *Racek*, *Tři sestry*; každý účastník včetně lektora přednesl svůj názor jako názor režiséra; následovala obhajoba a vše, co s takovou obhajobou souvisí.

F. Horcicka — výchozím materiálem byl soubor minidramat, která si lektor přivezl; práce se zaměřila především na spolupráci režiséra a herce: režisér vytvoří kostru, kterou herec obalí masem; zkoumalo se, jak na to ze strany režiséra i herce. B. Larsen — základní princip práce — improvizace; nejdůležitější výrazový prostředek — pohyb; vše za podpory hudby a impulsů Bodil; režisér je od toho, aby provokoval a usměrňoval, ne aby nařizoval; ostatní pak kolektivně tvořili; přínosem do takové kolektivní tvorby je každý, komu se dá prostor a vhodný impuls.

Předvedli seminaristé na závěr výsledky své práce?

V. S.: V plánu nebyly žádné vzájemné předváděčky. Ve většině případů by to ani nebylo možné.

Jak se dařilo seminaristům plnit záměry lektorů, jaká byla atmosféra v seminářích?

V. S.: Atmosféra byla dobrá. Nebo lépe — pracovní. Pokud vím, nikdo ze seminaristů si nestěžoval na lektora a nikdo z lektorů si nestěžoval na své žáky. Naopak se zdá, že i přes určité jazykové problémy vznikly party, jejichž práce může být přínosem pro obě strany.

Závěrem bych chtěl ještě upozornit na jeden fakt, který je v KMD také svým způsobem novinkou. Zájem o letošní klub ze strany seminaristů byl mnohem menší než v minulých letech. Je pravdou, že byly určité organizační problémy, které se odrazily v pozdějším rozesílání přihlášek, ale na druhé straně jsem slyšel, že řada zřizovatelů už nechce těch 500 Kčs platit a platit si to sám. . . . No, uvidíme příští rok.

Připravila EVA ROLEČKOVÁ

Jaké to bylo v "rakouském semináři,,

Že to byl 60. ročník vrcholné přehlídky amatérského divadla, víme všichni. Že byl svým způsobem první, bylo rovněž patrné. Vloni jsme se ujišťovali, že ten jubilejní bude „něco“. Vloni jsme se vztekali, že když se konečně podařilo uspořádat přehlídku daleko pestřejší a pracovníjší o trávil její průběh vsudypřítomný komunistický dohled. Letos tedy mělo být všechno jiné a podle přání organizátorů mnohem lepší a příjemnější. Po pravdě řečeno, mnohým však vadil ten příklon k sousedskosti, i to, že diváci, ale i hrající soubory, byli ponecháni jen tak, bez možnosti odborné konzultace. A když už diskusní kluby zprostředkovány byly, narušovala jejich průběh nabídka dalších dopoledních programů.

A tak jsem po trošce váhání přijal nabídku pracovat v dřevíčské dílně, v semináři vedeném rakouským divadelníkem Franzem Horcickou. To váhání zapříčinil určitý věkový rozdíl mezi mnou a ostatními seminaristy a obavy, zda pro tuto práci bude stačit moje ne zcela perfektní znalost němčiny. Obě se ukázalo jako zbytečné, a tak jsem ke své spokojenosti absolvovala seminář celý.

Franz Horcicka je režisérem, předsedou Hornorakouské sekce pro amatérské divadlo. Je učitelem na gymnáziu, na škole vede dva školní soubory a ve městě Kirchdorf, v němž působí, vede amatérský divadelní soubor. Při vedení semináře postupoval velice citlivě, přičemž byly jasně patrné jeho pedagogické schopnosti a divadelní zkušenosti. Protože jsme si mezi prací povídali i o zhlédnutých představeních, soudím, že se jeho divadelnímu citění nejlépe zamlouvala představení Úpice, Divdýlko ze Slaného a Malostranská beseda.

Při práci v našem semináři vycházel ze základů metody Stanislavského, přičemž za velice důležitou považoval pravdivost a vycházení z osobnosti herce.

Pokusím se nyní charakterizovat jednotlivé úseky práce, které se samozřejmě mezi sebou v jednotlivých dnech prolínaly a postupně rozvíjely naše herecké schopnosti pro závěrečnou část semináře — minidramata.

Soustředění, rytmus, uvolnění. Znovu jsem si uvědomila, jak důležitá je před vlastní prací na jakémkoliv inscenaci fyzická a psychická koncentrace herce i režiséra: a to skutečně při každé zkoušce. Poznala jsem nová cvičení na sou-

středění i rytmus. Bylo mi velice sympatické, že nás lektor denně nezahlocoval novými cvičeními (jak jsem to někdy zažila v jiných divadelních dílnách, kdy se lektor snažil z přemíry ochoty předat vše, co zná). Cvičení nebyla lehká. Byla však vedena tak, aby měla svůj řád a vyžadovala dokonale provedení. Jejich denním opakováním jsme si je osvojili a zapamatovali; můžeme je tedy nyní užívat i v další praxi a naučit je své kolegy.

Daný text je kostra, kterou je třeba obalit masem; to znamená „udělat divadlo“. To bylo to základní, co nám lektor neustále opakoval a od čeho se odvíjela další práce. Příklad: Malá etuda, kdy jediným zadáním bylo společně zapívat jakoukoliv písničku a při druhém provedení (již se zadanými okolnostmi), se ukázalo, jak je pro každého herce nesmírně důležité tyto okolnosti dobře znát, neboť jej nutí jednat na základě vztahů. Na uvědomování si důležitosti vztahů, atmosféry a jednání jsme pak prováděli další jednoduchá i složitější cvičení.

Kdo jsem a kde jsem. Opět další cvičení, ve kterých si herci dokazují, jak je toto důležité vědět. Tady lektor vyžadoval, aby naše jednání byla co nejkratší, výstižná. Tak, aby se v nich partner co nejrychleji orientoval a podle toho adekvátně reagoval.

Na to navazovala další cvičení: **porozují, zhodnotí, reagují.** Jako jednotlivci i partnersky. Přitom se nejedná o pravidelnost ve střídání těchto tří sekvencí. Naopak. Jejich správně volená délka a vhodné „sešití ve švech“ činí představení rytmickým. Důležitá je však přítomnost všech tří, neboť činí naše jednání pro diváka logickým a ten se pak neptá proč.

Paritura. Franz Horcicka pracuje s herci 4–5 týdnů, aniž by znali text. Ověřuje si na zadaných situacích jejich možnosti gesta, intonace, vytváření podtextů k jednání. Vytvoří se partitura a/ podtextů, b/ zástupné řeči (používá slabik da-da), c/ gestická. Je to hledání vztahů, gesta a celkového jednání.

Tak jsme také pracovali v našem semináři. Nejprve na libovolně zvolený obsah konverzace mezi dvojicí partnerů, poté totéž gestem, nakonec se zástupnou řečí. Tím se ověřilo, kdo má sklon gesto přehánět, kdo naopak potřebuje věst k jeho rozvíjení. Pak byla zadána obecná situace. (V našem případě: Jste malé děti, které si hrají), po níž byly určeny základní charakteristiky jednotlivých postav. Postupně se konkretizovaly okolnosti (opět kdo jsem a kde jsem), vztahy mezi jednotlivci, hledala se gesta a podtexty k jednání. Vše velmi plasticky a sdělně, aniž bychom znali obsah textu. Teprve po tomto hledání jsme se s textem mohli seznámit.

Je pravdou, že jsme nedošli až ke konečnému tvaru. Ale cesta, kterou jsme pod vedením lektora prošli, byla velice zajímavá a určitě přínosná. Myslím, že to mohu prohlásit nejen za sebe, ale i za své kolegy z „rakouského semináře“. Soudím tak z jejich zaujetí pro práci.

Samozřejmě se musím zmínit ještě o tom, že každé dopoledne začínalo rozcvičkou, kterou střídavě vedli paní Bodil Larsen z Dánska (vedoucí „anglické třídy“) a Franz Horcicka. Bylo to vždy 20–30 minut cílevědomé pohybové přípravy k práci. Rozcvička sice nebyla povinná, nicméně se jí zúčastňovali téměř všichni semináristé.

Takže — jaké to bylo? „Rakouský seminář“ v Dřevíči byl velice dobrý. Co se týče samotných představení 60. Jiráskova Hronova, tak některá se mi líbila, jiná zase ne. To je však záležitostí mého osobního názoru. Jejich hodnocení je věcí lidí povolanejších...

LIDA HONZOVA

Očima zahraničních pozorovatelů

Přijelo jich letos více, než bývalo zvykem. Ke krátké besedě se sešli: Ilse Wagner z Lince (učitelka na střední odborné škole), Anita Koplinger (sekretářka), Siegfried Dürnegger (bankovní zaměstnanec), Helga Gutwald (učitelka základní školy, absolventka herecké školy) a Reinhardt Simonischek (výpočetní technik).

AS: Jak se vám líbí Hronov?

Siegfried: Je to velice dobrá akce.

Ilse: V Rakousku nemáme nic, co by sneslo srovnání. Připadá mi velkolepé, že toto je už 60. ročník. Odvezu si odtud tolik zážitků!

Anita: Velice tu lituji, že neumím česky.

AS: Co byste řekli o představeních, která jste do této chvíle viděli? (roz. do úterka 7. 8.)

Siegfried: Člověk musí počítat s rozdílnou úrovní. Viděli jsme představení špičková i špatná.

Ilse: Obdivuji fantazii scénografů. Jak dokáží zcela jednoduchými prostředky docílit tolik efektu. Jeden předmět se používá v nejrůznějších souvislostech. Anita: Ve scénografii jste mnohem dál než my. U nás pracujeme s tradičními kulisami.

Siegfried: Na scénografické semináře nás jezdí učit čeští lektori...

AS: Hovořili jste o představeních špičkových a špatných. Můžete být konkrétnější?

Většina se shoduje, že za nejlepší představení považují Případ podvodného revizora pro spoustu komediálních nápadů na známé téma. Líbila se i lidová hra O dvou kupcích... v podání souboru z Úpice, zejména pro kvalitní hudební složku. Reinhardtů okouzila Pohádka o zemičce Zvoničce.

AS: A prohry?

Shodnou se jednomyslně: Skupina z Belgie. Váží rytmus, aranžmá bylo nenápadité, zvířata se nedala rozeznat. Nelíbily se ani kostýmy. S rozpaky hovořili i o Pezinském rozprávkovém divadle. Děti prý byly touto hrou příliš zatíženy a působily nepřesvědčivě.

AS: Všichni jste z jednoho souboru?

Helga: Jmenuje se Teatr Kirchdorf a vede ho Franz Horcicka, který tu na Hronově pracuje jako lektor KMD. Absolvoval dva studijní pobyty v Moskvě a své žáky vede podle metody Stanislavského s hojným využitím improvizací. Pořád vlastně hledáme nejlepší jevištní výraz. Snažíme se v herních situacích navázat na analogické situace v běžném životě, navodit pocity a atmosféru. Volně improvizujeme a teprve později se pokoušíme své zkušenosti převést na scénu dramatu a propojit je. Pracujeme nejprve bez textu, pak s krátkým výtahem a teprve nakonec se dostáváme k pevnému textu hry. Role nám jakoby stále narůstají.

AS: Kolik máte do roka premiér?

Helge: Jednu až dvě.

AS: Co studujete nyní?

Reinhardt: Lysistratu ve zpracování Ericha Frieda.

AS: Jaké divadlo je v Rakousku nejoblíbenější?

Siegfried: Bulvární komedie, kabaret. Mnozí říkají, že mají dost problémů v běžném životě a v divadle se chtějí bavit.

Anita: Donedávna jednoznačně vyhrávala televize. To je teď našťastí pryč. Lidé touží více tvořit.

Helga: V Rakousku je hodně špatného divadla. Třeba skupiny, které dělají školní divadlo, i ty, které hrají divadlo pro děti. Zcela tak, jak jsme to viděli v Blbině.

AS: Jak jsou v Rakousku soubory subvencovány?

Anita: Spolek v Horním Rakousku má přibližně třista souborů. Dostávají dohromady asi 140 000 šilinků kromě případů, kdy se rozhodnou pořádat větší festival. V takovém případě se vedou zvláštní jednání. Někdy spolek zaplatí lektora, ale hlavně si soubory musejí vydělat představeními.

AS: Jak v Rakousku vzděláváte lektory?

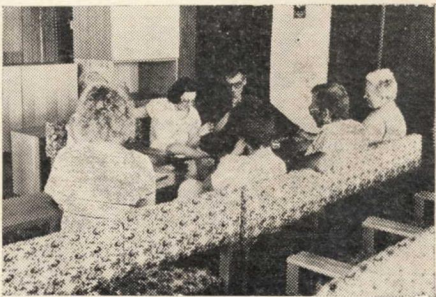
Anita: Většinou je vysíláme do zahraničí nebo přivádíme zahraniční lektory k nám.

AS: Máte k hronovskému festivalu nějaké kritické připomínky?

Siegfried: Dost postrádáme diskusní kluby. Bylo by zajímavé, kdyby se konfrontovalo rozdílné divadelní vidění i mezi domácími účastníky i v kontaktu se zahraničními hosty. My bychom tak mohli lépe poznat soubory a navázat kontakty. A myslím si, že by to bylo prospěšné pro všechny.

Připravila — rol —

Na besedě se zahraničními pozorovateli Jiráskova Hronova foto: ZUZANA KOPRIVOVA

Možná bych věděla jak, kdyby...

Na Hronově pracoval druhý ročník Dílny divadelní fotografie, vedené Jaroslavem Krejčím, osobností nad jiné výjimečnou a úctyhodnou. O to víc mě mrzí, že s dílnou je spojeno jedno z mých největších hronovských zklamání, umocněné pražskou dohrou. Nepsala bych o tom, kdyby nedorozumění mělo důsledky pouze osobní a kdyby se závěr prvního dějství „komedie omylů“ neodehrál na stránkách hronovského Zpravodaje, tedy před tvářmi amatérské veřejnosti. (Pro čtenáře AS uvádím pro orientaci pouze sled nejdůležitějších událostí tak, jak jsem je prožila a pochopila.)

1. Na Hronov odjíždím vydatně krmena nadšenou chválou Dílny, atmosféry minulého ročníku a přísliby letošní práce. Krmí mě redakční kolegyně Zuzana, loňská a letošní účastnice dílny.

2. Během prvních dnů Hronova slyším tu i tam pošouchnutí, jak že jsme v AS v minulém ročníku „zvorali“ materiál o Dílně a jak se pan Krejčí zlobil. Netýká se mě to osobně a tak zůstávám klidná, umiňuji si pouze loňskou chybu neopakovat.

3. Kolegyně Zuzana mi obsáhle vysvětluje podstatu loňského nedorozumění. Uniká mi, kdo s kým kdy mluvil, co řekl a jak to myslel. Je to pryč, říkám si. Ať už udělal chybu kdokoliv, nedá se vzít zpátky a napříště se přece dohodneme, když jsme se už jednou spálili a víme, čeho se vyvarovat.

4. Potkávám další lidi, kteří mi zlomyslně tlumočí nespokojenost lektora Dílny.

5. Já už to vím, říkám. Kolegyně Zuzana mi opět celou věc vysvětluje. Zdá se mi, že přehání, a nabádám ji ke klidu. Ať už se loni stalo v AS s Dílnou cokoli, na kvilení nad rozlitym mlékem není čas. Hlavně abychom nerozlili letos. A k tomu je nejlepší se dohodnout.

6. Zuzana se začíná Dílny stranit. Myslím si, že je to škoda, v duchu ji trochu viním z přecitlivělosti, ale každý má právo reagovat na okolí a podmínky po svém. Mezilidské vztahy jsou křehká věc a těžko soudit, když do nich nevidím.

7. Na tiskové konferenci dostávám spolu s jinými novináři k výběru pár fotografií z Dílny (ty teď uveřejňuji, důležitost této poznámky vyplývá ještě z kontextu).

8. Potkávám pana Krejčího v zahrádce na náměstí a vítám příležitost k hovoru. Chci se dohodnout, co dál. Znovu vyslechnu, co se přihodilo loni. Nevím, co říci. Omluvit se? Jsem v AS od dubna. K řadě osobních výhrad lektora k postojům kolegyně Zuzany se nemohu vyjádřit už vůbec, protože detaily obou verzí se

neshodují a já vyznávám praesumpci neviny. Snažím se hovořit o další spolupráci. Pan Krejčí požaduje pro Dílnu tři dvoustrany a čtyři strany obálky. Lekám se. Hronovu chci věnovat polovinu čísla, tedy 12 stran. Dát polovinu z nich Dílně? Pan Krejčí vysvětluje, že jinak to nemá smysl. Dobrá. Navrhuji kompromis: Souvislý materiál o Dílně na dolní polovině dvanácti hronovských stran, který půjde celou tematicky vymezenou částí listu. Na obálky se netvářím nadšeně, ale odmítnout si netroufám. Onen nedostatek nadšení pan Krejčí zřejmě považuje za odmítnutí, ale to v této chvíli ještě nevím. Pan Krejčí s dolní polovinou stran souhlasí, říká, že se přizpůsobí. Slibuje i jednu stranu textu o Dílně. To vše po dvacátém srpnu.

9. Opouštím Hronov ve středu v noci, nedá se nic dělat, v redakci nikdo není a mají přijít náhledy. Jsem ráda, že jsme se dohodli.

10. Po krátké dovolené se v redakci vrhám na hronovské Zpravodaje z posledních dnů. Nacházím článek „Tak jak“, podepsaný Dílnou divadelní fotografie. Žasnu a čtu znovu. Výzva platí Amatérské scéně a její tón není příjemný. Prý jsme se na Hronově nedohodli. Volám dva svědky našeho hronovského rozhovoru, abych si ověřila, nakolik jsem byla při smyslech. Žasnou se mnou.

11. Do redakce volá několik hronovských účastníků a ptají se, co že jsme si strašného s Dílnou udělali. Opravdu nevím a docela určitě jsem podobnou situaci už zažila. V nějakém fantastickém filmu. 12. Kolegyně Zuzana mi rozčileně vysvětluje. Už potolikáté. Začínám její rozčilení chápat. Nicméně tvrdošíjně opakuji, že se přece domluvíme!

13. Volám panu Krejčímu. V pětadvacetiminutovém rozhovoru znovu vyslechnu podrobnosti loňské historie a kritiku kolegyně Zuzany. Ale já se chci dohodnout na dalším. Nepřipravujte mě o iluze, chtělo by se mi říct, ale to nemůžu, jsem ve službě. Vždyť jsme se přece dohodli, říkám. Ne, slyším, nedohodli jsme se. Co na to odpovědět? Informoval jsem o našem rozhovoru Dílnu a oni nesouhlasili, říká pan Krejčí. No jo, ale to bylo až po naší dohodě. — Jednala jsem s vámi jako s vedoucím Dílny, a vy jste souhlasil. — Vlastně ne, říká na to pan Krejčí. Co je to vlastně ne? Jak poznat, jestli partner souhlasí doopravdy nebo jen tak? Kaju se. Nepoznala jsem to. Ano jsem považovala za ano. Pan Krejčí opět požaduje více místa. Vážím si Dílny i pana Krejčího, a vím, že dobrých divadelních fotografií je nedostatek. To mi dává sílu. Pan Krejčí trvá na vlastní grafické úpravě celého materiálu. V duchu přemýšlím, jak to vysvětlím našemu grafikovi. A Pánbůh i čtenáři mi odpustí, pokora mě opouští. Leč držím se a jsem ráda, že mám na to náhodného svědka. Dohodneme se na čtyřech stranách obálky, třech dvoustranách a vlastní grafické úpravě. To vše v jiném než hronovském čísle. Koňečné slovo má padnout při schůzce na Vysokém.

Ale to není všechno. Pro hronovské číslo potřebujeme pár fotografií. Chtěla bych Pezinské rozprávkové divadlo a „hronovskou svatbu“. „To už mi slíbil v Hronově Stibůrek“, říká Zuzana, a vytáčí číslo.

14. Pan Stibůrek má mnoho práce a slibuje, že se ještě ozve. Opět mám pocit, že jsme se jakžtakž dohodli. Ale to ještě není všechno.

15. Ani ne za půl hodiny volá pan Stibůrek znovu. Mezitím telefonoval panu Krejčímu, jestli nám žádané materiály může poskytnout. Souhlas nedostal. Ať už mi Pánbůh či čtenáři odpustí nebo ne, víc trpělivosti mi soudičky do vinku nedaly. Tedy embargo. Mám pocit, že jsem anektovala Kuvajt. Na rozdíl od kolegy Husajna ovšem bez zlého úmyslu. Pan Stibůrek je zřetelně v rozpacích. Lituje, že došlo k nedorozumění. Ale oni z Dílny prý nemají dávat k dispozici AS nic. Skutečně užívá slova „embargo“. Nechcete se o tom domluvit s panem Krejčím, navrhuje pan Stibůrek. Ať mi Pánbůh a tak dále odpustí, ale to nemohu. Jednám přece se svéprávným dospělým autorem. A můj bývalý češtinář by se asi divil, kdyby byl žádán o souhlas s každým mým článkem. A tak je nám líto oběma. Mně ani ne tak oněch fotografií, protože ač je dobrých fotografií nedostatek, rozhodně se jich pár najde i mimo účastníky hronovské Dílny. I když teď před uzávěrkou... Je mi spíš líto, že i v naší svobodné zemi se najdou lidé, kteří mají strach (a ten strach je přenosný, ani já nejsem hrdina a mrazí mě, když takhle píšu, leč musím. Kdybych nevěřila, že mohu napsat pravdu, mělo by ještě něco smyslu? Tak píšu, ať mi Pánbůh a čtenáři odpustí). Je mi líto, že ve svobodné zemi nemohu jednat s autorem, který by se mohl cítit nezávislý. Je mi líto, že velkorysost se „u čerta kamsi zahnízdila“. Je mi líto, že osobní averze stále ještě ovlivňují profesionální vztahy. Je mi líto, že čtenáři neuvidí fotografie, které by vidět mohli. Je mi líto zas jedné iluze, která mizí.

A tak se omlouvám: Za své předchůdce v AS, kteří udělali chybu, zřejmě nedopustitelnou... Za to, že ano dokážu považovat pouze za ano. Za to, že jsem kolegyni Zuzanu podezřívala... A hlavně čtenářům za to, že jim liju čisté víno, i když je to síla. A omlouvám se i celé Dílně. Mají možná pocit, že je AS nedoceňuje. To je omyl. Měli by zavolat a domluvit se. Máme svobodu. A je třeba si uvědomit, že se školí na Hronově jako soukromé osoby. Náš list je na školení nevyslal, Dílnu nepořádal a smlouvu s nikým dohromady ani jednotlivě nezavřel. AS tiskne tedy pouze na základě dohody, nikoliv požadavků. Navíc ani charakterem tisku, koncepcí, ani složením čtenářské obce nejsme fotografickou revue. A přiznám se, že to mi po uvedení zkušenostech ani příliš líto není.

EVA ROLEČKOVÁ

Setkání SČDO s ADA

Zahájil předseda SČDO Josef Doležal. Hovořil především o tíživých problémech finančních, o neochotě podniků k subvencování amatérského divadla, o vyhlídkách po ekonomické stránce neveselých. Připomněl nutnost zachování metodické, školící a vzdělávací činnosti a vyzval přítomné, aby zmobilizovali všechny síly a přišli s jakýmkoliv návrhy na zlepšení situace. Zdůraznil spřízněnost programu SČDO s programem ADA.

František Mikeš navázal informaci o ADA. Rozdíl mezi oběma organizacemi byl patrný na první poslech. Zatímco SČDO spíše pietně zdůrazňovalo význam ochotnického hnutí v naší kultuře a upozorňovalo na nebezpečí, plynoucí z reorganizačních zmatků a přesunů v kultuře, ADA vystupovala jako sdružení dravé a podnikavé. Snaží se zabezpečit finanční zdroje, najít pro soubory uplatnění a zajištění. Vytváří fondy pro soubory, které přišly o zřizovatele, pořádá jarmarky, loterie, plánuje půjčky a další opatření pro členské soubory i širokou členskou základnu.

Dvě organizace, dva různé programy. Prohlašují, že jsou ve shodě, očekávala bych však spíše, že si budou konkurovat. Vždyť soutěží o přízeň členstva. Možná jsme si všichni vykládali na nepříliš účelné zdůrazňování jednoty. Konflikt býval považován za rozbíječský. Ale proč? Mají-li obě organizace program slučitelný, není třeba se štěpit. Mají-li program konkurenční, měly by soupeřit bez zloby, bez osočování, ale energicky a hlavně k oboustrannému prospěchu. Měli bychom si zvyknout, že konkurence je jevem zdravým a potřebným. Vždyť obě organizace jsou potřebné a jistě najdou své příznivce.

- rol -

Poučenost diskutujících, většinou frekventantů obou běhů režijních škol ústředního výboru SČDO, se projevovala na úrovni a kvalitě úvah. Profesionální divadelníci, režisér Jiří Hraše a herec Petr Svoboda, kteří se ujal moderování tohoto diskusního klubu, jen shrnovali poznatky, k nimž se amatéři dobrali. Ale i přes poučenost musela zůstat řada vyvstávajících otázek nezodpovězena. Například jak se ve skladbě příštích Jiráskových Hronovů projeví vliv nové československé administrativy s posílenou pravomocí měst a obcí a s jejich vlivem na existenci a zabezpečení souborů? Sejdeme se, doufám, i příští rok v klubu režisérů SČDO a budeme, snad, o něco poučenější. On je přece jen rozdíl mezi divákem a hronovským divákem!

VÁCLAV MÜLLER

Než vykročíme do sedmé desítky

Nechci ve svém krátkém zamyšlení o 60. Jiráskově Hronově psát o tom, co přinesl či zůstal dlužen po umělecké stránce. To napíši daleko později. Spíše mě zajímá to, co přinesl či zůstal dlužen po stránce koncepční a organizační. A jaké z toho vyplývá poučení pro vykročení do sedmé desítky.

Už na začátku příprav 60. JH došlo k určité dohodě mezi hronovskými pořadateli, Ústavem pro kulturně výchovnou činnost, Osvětovým ústavem a zájmovými amatérskými organizacemi o dělbu práce. Tato dohoda byla respektována a dodržována.

Bezesporným kladem přijaté koncepce, zpracované UKVC, je charakter žatvy, poskytnutí možnost přivést na hronovské jeviště či jiné hrací prostory „pravdivý obraz amatérského divadla současnosti této divadelní sezóny“, jak to krásně napsala paní Láznovská ve Zpravodaji 60. JH číslo 5. Napsal jsem úmyslně „možnost“. Protože když jsem se po shlédnutí tří po sobě jdoucích inscenací slovenských autorů (Čadca, Košice a Trnava-Kopánka) zeptal pana docenta Mikoly, zda je to pravdivý obraz slovenských inscenací letošní sezóny, místo odpovědi se jen pousmál. Odpověď jsem dostal od brezenského souboru v závěru přehlídky. Domnívám se, že je třeba plně a pravdivě využít této „možnosti“.

Citelným nedostatkem přehlídky byla plánovaná absence odborné poroty a diskusních klubů. Předpokládané snížení nervozity, které tímto mělo být zajištěno, je jen pomyslné. Řeknu vám z vlastní zkušenosti, že už samo hronovské přehlídkové obecenstvo každému, kdo nese kůži na trh, rozbuší srdce jako zvon. Stačí, když se před představením ozve hronovská fanfára. A už pak vůbec nepřemýšlí o tom, zda tam někde sedí pan Laurin či pan Císař. Má-li být Hronov vysokou školou ochotníků (a já jsem přesvědčen, že má), je třeba si vyslechnout názory profesionálů a mít možnost diskutovat s nimi. Svaz českých divadelních ochotníků tuto možnost členům Klubu režisérů SČDO a dalším zájemcům poskytl. Lektorům klubu panu Jiřímu Hrašemu a panu Petru Svobodovi se spolu s účastníky podařilo vytvořit tvůr-

čí atmosféru. A jsem přesvědčen, že každý z nich — lektor či posluchač — odjede z Hronova bohatší.

Dlouholetá izolace vůči světu si zřejmě vybírá svoji daň. Vezměme si inscenace zahraničních souborů: Československo jako ochotnická velmoc vyváží na různé festivaly v cizině vysoce kvalitní představení. O vysoké kvalitě zahraničních účastníků Jiráskova Hronova však hovořit nelze, i když pamatují nádherná představení z Anglie či Švédska — ale to už je dávnou. Domnívám se, že to je otázka možnosti výběru z zahraničí. Zde by byla asi vhodná úzká spolupráce s našimi představiteli v AITA/IATA. Možná v tom budou i problémy ekonomické. Hledejme však společné cesty.

Když jsem se poprvé setkal s členy organizačního štábu 60. JH, s potěšením jsem zaregistroval řadu nových hronovských tváří. K své radosti jsem zjistil, že obětavost a velká snaha udělat 60. JH tak, jak si to ochotnické divadlo zaslouhuje, nahradila někdy chybějící profesionální funkcionářskou rutinu. A když to někdy v organizaci zaskřípalo, věděl jsem, že to nebylo lhostejností, líností ani nezájmem. Prostě chyběla zkušenost. Stejně tak hledal uplatnění v organizaci přehlídky zástupci Svazu českých divadelních ochotníků a zástupci Amatérské divadelní asociace. Ti, jistě podpoření širokou členskou základnou, pomohou i dále — jak říkají hronováci — aby Jiráskův Hronov byl takový, jaký ho chtějí mít ochotníci.

Sekretariát ústředního výboru SČDO se otázkou 60. JH a přípravy dalších ročníků podrobně zabýval. Podporuje návrh přednesený předsedou ZDOS, panem docentem Mikolou, vyhlásit Statut Jiráskova Hronova. Já se dokonce domnívám, že otázka statutu není záležitostí pouze hronovské přehlídky. Statut by měl být základem všech vrcholových přehlídek (i Wolkerova Prostějova, Srámkova Písku, vysocké přehlídky vesnických souborů, kaplické přehlídky, přerovského Pohárku SČDO, želečské přehlídky aktovek atd.). Statut by měl být základem k zachování či novému uspořádání návazností bývalých okresních, krajských či mezikrajských přehlídek. Ministerstvo kultury by se jasně mělo přihlásit ke garanci všech těchto přehlídek a finančně zajistit i postupovou část. Zájmové svazy české i slovenské budou jistě schopny provést výběr ostatních představení, včetně volné burzy a inscenací nezařazených do oficiálního programu přehlídek.

Mé krátké zamyšlení pochopitelně nevyčerpalo všechny klady a zápory 60. JH. Jen se dotklo několika problémů, důležitých při přípravách všech dalších vrcholových přehlídek včetně Jiráskova Hronova.

VLASTIMIL ONDRÁČEK

K úspěchům letošního Hronova patřila beseda o Alfrédu Radokovi, kterou vedli Jaroslav Krejčí a prof. Jan Císař foto: ZUZANA KOPRIVOVA

Diskusní klub režisérů SČDO

Musí mít divadelní představení příběh a konflikt? Proč bylo v tolika představeních letošní hronovské přehlídky prosazováno mimoslovní jednání téměř až na samu mez sdělnosti inscenací? Čím to je, že v současně amatérské tvorbě je tak patrný rozdíl mezi představeními v Čechách a na Slovensku? Projevila se na bytí svoboda naší společnosti dost výrazně v práci amatérů a ovlivnila dramaturgický výběr 60. Jiráskova Hronova? Byla účast zahraničních souborů inspirativní? Jak s touto přehlídkou v budoucnosti? Zůstane sklízni toho nejlepšího, co se na ochotnických jevištích, půdích a v klubech skutečně urodilo, nebo podlehe autoritativnímu vlivu ekonomiky, jež nakonec omezí dnes rozvinutou kytici žánrů? Stal se Pan Johannes zvadlým květem přehlídky jen náhlým úmrtím čelního člena souboru a přehrazením role, nebo byl problematickým již dramaturgický výběr tohoto titulu?

Diskusní klub režisérů sdružených v SČDO se scházel ve škole na náměstí, aby — inspirován představeními — kladl otázky vztahující se k zhlédnutým inscenacím. A aby na ně hledal odpovědi. Opět se potvrdila známá pravda o souvislostech dějů s vnitřním tlakem na sebevyjádření o zvláštním stavu naší — byť svobodné — společnosti, na současnou hledající uměleckou produkci.

Já se dozvím poslední, co budu psát

Dramatická spisovatelka Daniela Fischerová se přijela na Hronov podívat na karlovarskou inscenaci své *Hodiny mezi psem a vlkem*. Posnádaly jsme spolu ráno před jejím uvedením. A já jsem se ptala:

• *Viděla jste karlovarské představení už dřív?*

D. F.: Asi před půldruhým rokem, to bylo ještě v zárodečné formě. Hrál se již sice před publikem, ale tehdy si všichni uvědomovali, že tvar není zdaleka konečný, že je čeká hodně práce. Dnes může být inscenace docela jiná.

• *Připusťme, že se inscenace vyvíjela. Jaké jsou však vaše dojmy z té, kterou jste tehdy viděla?*

D. F.: To co řeknu, berte s velkou závorou, protože můj dojem je ode dneška už dávno oddělený velkou brázdou času. Přesto jsem měla velmi dobrý pocit. Jela jsem tehdy na představení ve velkých obavách, protože jsem vůbec nevěděla, že se do téhle hry Karlovaráci pustili. A pak jako blesk z čistého nebe mi někdo zatelefonoval, že za dva dny je premiéra. A pamatuji si, že jsem pak byla při-

jemně překvapena. Zároveň jsem zažila velmi milé lidské setkání se souborem.

• *Vaše texty amatéři rádi hrají, ačkoliv jsou ošidné. Terén, který pro inscenaci vy jako autorka vymezujete, mohu nepřiléhavěji nazvat jen termínem bezbřehým. Vaše inscenace jsou natolik mnohovrstevnaté, že se v nich soubor snadno může ztratit. Zajmalo by mne, jak u vědomí svých autorských představ nazíráte tyto inscenace v amatérském podání?*

D. F.: Řeknu teď (a myslím to ke své haně), že všechny své hry považuji za inscenačně strašně těžké. Jejich složitost podcení často i profesionální divadlo. Obdivuji odvahu neprofesionálů, kteří si vyberou tento zatraceně těžký text, když je tolik textů lehčích. Je to zrádné. Po přečtení to vypadá lákavě, ale v průběhu práce se ukáže, kolik pastí se inscenátorům otevírá. A tak mě jímá obdiv, když vidím, že je inscenace dotažena do konečného tvaru. Ze všeho, co jsem zatím viděla, ve mně nehlubší dojem zanechalo studentské představení *Hodiny mezi psem a vlkem* v Klubu v Reznické v Praze. Tam šli až nad moje představy. Ukázalo se, jak určitá nerutinnost v provedení tomuhle textu svědčí.

• *Nerutinnost herecká. Ale snad ne dramaturgická či režijní...*

D. F.: Pokud vím, režiséroví tehdy bylo dvacet let. Byl studentem třetího ročníku herectví.

• *Ale věk není k rutině v přímé úměře...*

D. F.: Sice není, ale s mírou zkušeností souvisí. Dobře, vezměme to odjinud: Já mám k amatérskému divadlu ten nejkvalitnější poměr, jaký lze mít. Myslím, že je to nádherná aktivita, obdivuji amatérské divadlo, je mi blízké. Lidé, které jsem při setkání s amatérským divadlem poznala, mě ve většině případů lidsky okouzlovali.

• *Dovolte poněkud osobnější otázku: Zdá se mi, že realita vyšla vstříc vašemu stylu, neboť i ona se stala bezbřehou*

a mnohovrstevnatou. Jak na to budete reagovat ve své tvorbě?

D. F.: To kdybych věděla! Už jsem mluvila i psala o tom, že lepší část dramatiky vznikala v posledních letech z odporu proti vnějším podmínkám. Rozdíly byly v alegoričnosti, jinotajnosti... A najednou nám časté změny ve společnosti vzaly naše základní vyjadřovací prostředky, protože najednou je hloupé hledat alegorie, když si mohu stoupnout na Václavském náměstí a vykřikovat, co chci, z plna hrdla. Na druhé straně to, co bylo leitmotivem například mé dramatiky — člověk v neblahém silovém poli moci, střetnutí individua a moci — najednou vypadá úplně jinak a pro mě to přestává být tématem dne. Velmi upřímně si myslím, že doba je příliš čerstvá. Nevím, co tohle vědomí se mnou udělá, protože to nezavisí na volně vědomém rozhodnutí. To se musí v podzemních vodách lidské duše nasbírat. Něco se tam vytvaruje a já se pak dozvím poslední, co budu psát. Ale popustím-li v tomto směru uzdu fantazii, dohaduji se sama se sebou, že nemám v této chvíli chuť psát politickou hru.

• *Ale vy jste přece nikdy nepsala politické hry. Jejich političnost byla ve výkladu a tak to asi má být. A to vás může postihnout při jakémkoliv tématu. Víte — a to by mě asi nejvíce zajímalo: Jaké téma vás teď trápí a pronásleduje?*

D. F.: Neřeknu vám téma, řeknu vám spíše tón: Kéž by mně Pánbůh dal a mně se podařilo vrátit k tomu, čemu se říká „velký lidský příběh“. Vrátit se k individuálnímu bytí a intimnímu lidskému osudu. Individualitě ve střetu třeba i se sebou samou a dáblíky, které si uvnitř nese. Nevím, jestli to bude téma pro mě, ale v pátek se tu diskutovalo o perspektivách divadla... A došlo i na romskou otázku. Jedno téma, které se nabízí, je téma rozdílnosti lidí. Asi tak: primitivní člověk cítí — ty jsi jiný než já, a to je špatné. Člověk na vyšší úrovni cítí — ty jsi jiný než já a máš na to právo. Ideální úroveň tohohle uvažování je — ty jsi jiný než já a je to dobře, protože v tom je bohatství života. Myslím, že tenhle postoj k odlišné lidské individualitě je tématem doby. A víte, čeho se trochu bojím? Čekám, že brzy někdo přijde a pleskne na stůl drama o listopadové revoluci. Mohu se mýlit, ale opravdu se na to netěším, protože si nedovedu představit, že by tyto události už teď někdo doopravdy chápal.

• *Budu ještě jednou indiskrétní a zeptám se vás na plány divadelní, leč mimoautorské, samozřejmě máte-li takové.*

D. F.: Požádalo mne Vinohradské divadlo, abych se podílela na utváření jeho nového profilu. Znamená to pro mě dávat této scéně přednostní právo na své premiéry, zasedat v umělecké radě... Souhlasila jsem. A v současné době pracuji na románu pro děti, či spíše dospívající mládež přibližně od 10 do 15 let. To už je ale autorská činnost, že? Víte, mne přece jen nejvíce zajímá drama pro dospělé diváky. Ale v tom jsem se zatím neorientovala. Doznívání totality mě přestalo zajímat a nové téma mi dosud na rameno nezaklepalo.

• *Jistě ale o budoucnosti přemýšlíte. Kam si myslíte, že se naše divadlo bude ubírat? Věříte, že někdy zcela mimo politiku?*

Daniela Fischerová: *Hodina mezi psem a vlkem*. Na Hronově jsme ji viděli v podání D3 z Karlových Varů foto: ZUZANA KOPRIVOVA

D.F.: Samozřejmě o tom přemýšlím. Byla jsem na stipendijní cestě v USA a tam nám například v různých variantách zdůrazňovali naprosto totéž: že do divadla se chodí plakat, smát se, někdy třeba obojí zároveň, ale v žádném případě se tam nechodí přemýšlet. Kdo chce filozofovat, vezme si román a čte si. Do divadla se jde bavit a chce z něho odcházet s čistou hlavou. No a víme, že sociokulturní vichry vanou západovýchodním směrem...

• Ale co si v takovém případě počnete? To, co tu říkáte, není přece divadlem vaší krevní skupiny...

D.F.: V žádném případě. Kdyby k něčemu takovému došlo, musela bych se uchýlit k románu. Já „zábavné divadlo“ uznávám, uznávám ho jako doplněk celkového spektra, ale dělat bych ho nemohla.

Připravila EVA ROLEČKOVÁ

Tisková konference ADA

O podnikavosti ADA svědčí i to, že tiskovou konferenci pořádala. Funkcionáři informovali novináře o programech ADA, o cílech a ekonomických plánech. V současné době má ADA kolem dvou tisíc členů. Jako největší problém pociťuje nechuť souborů k aktivní činnosti. Amatéři se organizovat chtějí, to ano. Ale podílet se na činnosti, vyvíjet aktivitu, s tím už jsou potíže. Pozůstatek minulosti? Jistě, ale tím to nebudeme. Sebeaktivnější a sebeambicióznější organizace se neobejde bez aktivní podpory členské základny. ADA získala i prvního sponzora: podnik KOVO. Budoucnost vidí v široké paletě možností konfrontací, tedy i v podpoře regionálních přehlídek.

Novináři se zeptali na představu o Hronově budoucnosti. Odpověď nebyla jednoznačná. Funkcionáři se dosud nedohodli. Návrh koncepce prý mají, zatím ji však nezveřejní. Je to otázka natolik zásadní, že mě napadá, neměla-li se tisková konference pořádat raději až ve chvíli, kdy budou mít všichni jasněji.

ADA se chce věnovat posílení společenského života na Hronově, uspořádat karneval, zprostředkovat setkání souborů, diskutovat se soubory hrajícími.

Představy slibné. Počkejme tedy a za rok uvidíme.

- rol -

OD ZAHRANIČNÍCH LEKTORŮ KMD JSME SE DOZVĚDĚLI ŽE...

... v Rakousku je na základních školách povinný předmět „školní hra“. Tento předmět je v osnovách od první do čtvrté třídy. Ve vyšších třídách a gymnáziích zasahuje školní hra do povinné i nepovinné části vyučování. Přednášejí ji řádně vzdělaní a vyškolení vyučující po dvě hodiny týdně.

... v Dánsku není v nižší třídách dramatická výchova speciálním předmětem, ale integrovanou součástí předmětů jiných, např. hudební výchovy, dějstiny nebo tělocviku. Je ale možné, aby si škola nebo třeba i jednotlivá třída zvolila dramatickou výchovu jako týdenní či několikadenní vyučovací projekt. Učitelé jsou k této práci vzdělávání v rámci zvláštních dílen a seminářů i v rámci univerzitních kursů. Zúčastňují se jich učitelé nejrozličnějších předmětů, tedy např. i matematiky a disciplín zdánlivě odtaziťých. Na některých školách je dra-

matická výchova ve vyšších třídách volitelným předmětem.

— nak —

Dostane Kruh přátel Jiráskova Hronova mladou mizu?

V malém sále Jiráskova divadla v Hronově se u příležitosti 60. výročí jednoho z nejstarších ochotnických festivalů sešli z iniciativy Městského národního výboru v Hronově a Kruhu přátel Jiráskova Hronova ti, kdož na tento vrcholný ochotnický festival přijeli již více než desetkrát. Škoda jen, že termín setkání se kryl s představením ve Slávii, a tak příchozích bylo skutečně nemnoho. Kromě vzpomínek nejstarších přátel byly přetřásány i neaktuálnější problémy této přehlídky. Nejen dramaturgické, ale i obsahové; hodně úvah se týkalo perspektiv Hronova a bylo konstatováno, že zatímco na jevišti Jiráskova divadla, Slávie, Sokolovny i na pódium v městském parku již dávno nastoupila mladá amatérská generace. Kruh přátel Jiráskova Hronova jakoby žil jen z iniciativy „pamětníků“. A přitom se na náměstí setkáváme s třicátníky, kteří se chlubí, že přijeli na Hronov již nejméně podesáté.

S ohledem na připravovanou větší samostatnost i odpovědnost měst a obcí vznikne potřeba podchytit občanské iniciativy, které budou významnou měrou rozhodovat o kulturním rozvoji míst. Má-li tedy vedle hlavního garanta přehlídky, jímž bude zřejmě napříště město Hronov, najít své místo i Kruh přátel Jiráskova Hronova, SČDO, ADA či další ochotnické iniciativy, bude třeba vzbudit zájem o podíl na organizaci u vzpomínuté mladé ochotnické obce. Odpor k organizovanosti, vypěstovaný „starými strukturami“, je nutno překonat. Vždyť právě mladí lidé potáhnou dál káru Thálie.

Vždyť i ti, kteří letos obdrželi z rukou předsedy hronovského národního výboru Pamětní složku, začali jezdit na Hronov, když jim bylo něco málo přes dvacet let...

VÁCLAV MÜLLER, na JH již po třicáté čtvrté.

Hronov ve znamení kompromisu

Letošní Jiráskův Hronov byl ve znamení kompromisu. Střetla se tu koncepce státem garantované přehlídky se samosprávnou tendencí amatérského divadla, reprezentovanou v tomto případě Hronovskými. A protože kompromis je vždy založen na ústupcích, stane se letošní Jiráskův Hronov pro kritiku až příliš snadným terčem. Podle mého názoru není možno letošní přehlídku srovnávat s předchozími, nebudeme-li výsledkem srovnání násobit koeficientem převratné doby, v níž žijeme. Ale kdo je schopen odvodit takový koeficient? Proto beru letošní Hronov takový, jaký byl.

Stojíme teprve na prahu velkých změn. Soudím, že v amatérském divadle se plně prosadí samosprávná tendence, i když nikoli bezbolestně. Tím bude vyřešena i otázka Jiráskova Hronova: Budou ho pořádát zájmové organizace amatérských divadelníků ve spolupráci s místní samosprávou. Jen na nich bude ležet veškerá odpovědnost za úroveň i podobu přehlídky, i když se nebudou vyhýbat spolupráci s divadelními odborníky. Aby stát dotaci na Jiráskův Hronov podmiňoval tím, že bude formovat jeho podobu, to už asi neodpovídá duchu doby. Svou volnost však budou muset pořadatelé přehlídky vykoupit tvrdou prací. Neobejde se to bez značných problémů, nedorozumění i proher... Ona totiž demokracie nepřináší jenom možnost volby, nýbrž i její nutnost, a nahrazuje trpnou bezstarostnost rizikem.

A jaký by měl být Jiráskův Hronov konkrétně? To ať si již rozhodnou jeho pořadatelé, ale s vědomím, že jim budou konkurovat další přehlídky.

OTA SMRČEK

Na Hronově se také žilo, jedlo a pilo

To je jistě normální a bylo to vždy. Ale letos jsme svobodní a máme soukromníky. Jeden z nich si pronajal bufet s cukrárnou Modrá hvězda na náměstí. I Karel KRTIČKA pomáhal utvářet charakter letošního Jiráskova Hronova. Měl málo času.

Jak jdou obchody?

Dost dobře. Lidí je dost, mají zájem.

Kolik hodin denně pracujete?

Já osobně? Od 5.00 do 22.00.

Kolik máte zaměstnanců?

Manželku, kuchaře a jeden a půl pracovní síly. Na festival jsem si vzal výpomoc a pomáhá mi dcera a otec.

Jaké jídlo je nejoblíbenější?

Guláš, vepřová, droby, játra. Všechno v levnějších variantách.

Vydělá se i na levných jídlech?

To je těžké. Zadní hovězí se neprodává. Musíme zlevňovat i během dne. Lepší na porci pár haléřů prodělat, než všechno vyhodit.

Cukrárna a bufet Modrá hvězda, království pana Krtičky
foto: ZUZANA KOPRIVOVA

Něco vám vytknu: nemáte zeleninu.

Máme, ale ne moc. U nás by se asi neprodala. A je drahá. Máme smažený květák, žemlovku.

Pro příští rok pana Krtičku doporučujeme. Květák jako mozeček, langoše, bramborák, žemlovka... chutné, levné. A třeba to bude za rok ještě pestřejší...

—var—

Oblíbený stravovací komplex má v pronájmu Jiří GLÜCK, člen přípravného výboru JH, kde má na starosti stravování.

Kolik návštěvníků Jiráskova Hronova jste letos nasýtil?

Vlastně nevím. Hodně. Jednou jsem napočítal i osmdesát obědvajících najednou.

O které jídlo byl největší zájem?

Asi o rajskou omáčku. Nezůstává nám ale nic. Lidé si nestěžují a vyhovuje jim zřejmě i to, že k nám mohou přijít kdykoliv, tedy třeba i v deset večer.

Vyděláváte?

Podílim se na přípravách JH už spoustu let. Jako skaut jsem vozil na valníčku hostům kufry od nádraží k hotelu Sokol, prodával jsem zpravodaje, dělal technika v divadle, fotografoval, prodával ve „Stovce“. Dělal jsem na Hronově ještě mnoho jiného a pro tenhle festival pracuji především z nadšení a z lásky. Čímž neříkám, že peníze nejsou důležité.

Co plánujete na příští rok?

Chceme rozšířit oddělené salonky, aby si lidé mohli při jídle pohovořit ve skupinkách. A chtěli bychom zavést samoobslužnou linku, kde si hosté budou mocti zkombinovat jídla podle vlastní chuti — se salátem, oblohou nebo okurkou...

Zdá se tedy, že si o jedenašedesátém pochutnáme...

—vek—

ZASTAVENÍ

Šedesátý - a co dál...?

Měl bych asi začít uvažování na téma, která poskytl šedesátý Jiráskův Hronov tím, co se odráželo v diskusi, jež se vinula jako červená nit hronovským Zpravodajem: jaká má být koncepce a podoba této přehlídky amatérského divadla? Dovolte mně však, abych si tuto problematiku nechal až na sám konec a začal úplně odjinud; otázkou po tom, co vlastně tento jubilejní ročník vypověděl o stavu a tendencích divadelního amatérismu. Číním tak záměrně, neboť jsem přesvědčen o tom, že každé takové setkání — ať už nese jakýkoliv název a má jakoukoli tradici — nabývá svůj smysl nejpodstatnější a nejhlubší jen a jen tím, že slouží předvedení oné činnosti, která se završuje představením. Samozřejmě — tohle všechno se nedá uzavřít do jediné kapitoly o pár stránkách; nezbývá nic jiného než napsat kapitol několik. A první budiž dán název

O obrazožravosti

Přiznávám hned na počátku, že jsem si ten název vypůjčil od Jaromíra „Filipa“ Typlta, z jeho článku v Lidových novinách, v němž recenzuje dvě básnické sbírky, jejichž společným jmenovatelem je surrealistické východisko (LN, 14. srpna 1990, Chorobnost nekrologů). V této recenzi je jedna věta, která by mohla jako motto předznamenat pocity a myšlenky mnoha hronovských diváků po spatření některých představení: „Nikomuto se nemůže podařit vykonstruovat smysl bytí jen jediné z básní, protože i veškeré stavy života odvisí od obrazožravosti...“ Nahraďte ono slovo báseň slovem představení a máte okamžitě výstižné a shrnující označení třeba pro inscenaci Divadla AHA z Lysé nad Labem, které uvedlo Witkiewiczovu hru

Vodní slípka. Ostatně Luděk Richter ve své recenzi této inscenace ve Zpravodaji z tohoto bodu — naprosto pochopitelně a logicky — udělal její jádro: „Je-li nesrozumitelnost naschvál a takřka chorobná deformace člověka cílem, je to báječné divadlo. A všichni na něj koukáme a nutíme se vyčíst z něj nějaké významy, dešifrovat to, co nám autoři naschvál či mimoděk zašifrovali. Jsme toho povinni? Tuto otázku si položila asi většina diváků, stejně jako pocítovala marnou snahu o onu dešifraci významů a jejich smyslů. A nebylo to jen tvář v tvář tomuto jedinému představení. I jiná měla podobné rysy — být ne v tak krystalické podobě jako tato inscenace z Lysé. A tak jsem nejednou zaslechl názor, že bude-li Jiráskův Hronov takto pokračovat, pak sem přestane jezdit, neboť stojíme před záhadami, před luštěním křížovek, které stejně nezdoláme.“

Když jsem okamžitě po konci představení bohumínské Bilého divadla odpovídal na dotaz pro Zpravodaj, jaký mám z představení pocit, řekl jsem toto: Míjím se s ním a nerozumím. Soudím, že to asi všichni pochopili tak, že jsem v něm nenašel onen smysl, o němž mluví Richter v souvislosti s inscenací Vodní slípky. Leč — opak je pravdou. Dům mé matky — tak se ono představení bohumínských jmenuje — je inspirován básnickým slovem Vladimíra Holana. Hned na počátku jsem se ponořil do divadelního obrazu, který pro mne měl kvalitu metaforickou: muž vlekoucí na zádech dveře od domova jako svůj kříž, osud. Bylo v tom večeru ještě několik takových míst, jež si vyžadovala a umožňovala ryze jevištní akci takové uchopení, jež si neklade nárok na poznání přímého vztahu mezi tím, co v představení vidíme či slyšíme, a skutečností, která je takto označována. Spíše — nebo jenom — bylo možné, potřebné, nutné nechat na sebe působit cosi, co je skryto pod povrchem, co se dotýká nejintimnějších a nejsoukromějších sfér vlastního žití a rozechvívá v nás ozvěnu vzpomínek a zkušeností, jež dovedou zplodit nekonečné množství zcela subjektivních asociací. V tomto případě navíc asociací, jež sestupují ke kořenům, které všichni dobře známe. K mateřství jako věčnému prodloužení života, kde kolotá nekonečný a nikdy neuzavřený kruh, spojení mrtvých a živých. A znovu na sebe další a další lidé berou svůj osud — tak jak to činí malý chlapec, jenž na závěr představení odchází s oněmi dveřmi na zádech, jež na počátku přinesl dospělý muž.

Ale — tenhle proud metaforických obrazů a jejich symboliky byl přehlušen přecasto věcností a informovaností až příliš jasnou a zřetelnou: Věnečky s hořícími svíčkami např. zpodobňovaly hroby, všechno mělo svůj přesný význam, všechno bylo důsledným odkazem a ukazem na vnější tvar skutečnosti. Po tom tajemství života, po tom nevyslovitelném a pojmově nevyjádřitelném kolo-

běhu konečnosti a nekonečnosti, po tíze i kráse osudu člověka nebylo najednou ani stopy. A tady jsem se s představením míjel a nerozuměl mu. Neboť jsem ze světa jitrivých asociací, ze světa básnických představ byl vrácen do světa velice — promiňte mně to slovo — srozumitelného, jestliže srozumitelností tu budeme rozumět fakta, která jsou tak říkajíc chlebem naší každodennosti. A není pro nás ničím problémem pak tato fakta spojit s tím, co nám předvádí jeviště.

Vodní slípka se jakémukoli návratu k takovým faktům bránila zuby nehty. Její řád je dán pouze a hlavně složkou výtvarnou — zejména kostýmem. Zase a zase, bez oddechu a neúnavně se tu důrazně potvrzuje, že nic není z tohoto světa, že vše je podřízeno logice a představě tvůrců inscenace, že všechno se tu rodí a propojuje jen z jejich vůle, z jejich vize, z jejich přání. Můžete si nad tím kolotočem „nepochopitelností“ klást řadu otázek. Třeba i ty, jež položil Luděk Richter: zda opravdu v městečku Lysá nad Labem v tolika mladých lidech hárá taková hysterie myšlení a jednání, zda je opravdu tohle trápí. A můžete s Richtrem začít i uvažovat o surrealismu; o tom, zda jsme v téže historické konkrétní situaci, jejímž byl plodem. Aby bylo jasno: nemám tu nikterak s Richtrovými slovy polemizovat, diskutovat. Beru je smrtelně vážně jako výzvu k tomu, abychom se tímto typem divadelního jazyka intenzivně zabývali, abychom v něm oddělovali zrno od plev. I jako nesmírně vážnou, ba životní otázku o možnostech a schopnostech divadla sejít se vůbec s divákem, navázat s ním komunikaci. Právě proto jeho názoru, jehož si vážím, věnuji tolik místa v této úvaze. A mohu s ním souhlasit i v tom, že takové divadlo se hladce a lehce dostane za hranice, kde schválnosti nahrazují tvorbu a jsou příležitostí pro snoby, aby předváděli svou „uměnímilovnost“ a svou „poučenost a zkušenost znalců“.

Leč na druhé straně — nezapírám, že patřím k těm, kdo onen vnitřní řád inscenace Vodní slípky přijali. Kdo spolu s jeho tvůrci podstoupili tu cestu měnivou, překvapivou, nespoutanou skladbou šokujících nevysvětlitelných spojení. Nacházel jsem na té cestě mnohostrannou podobu světa, kde se fantazie mísí se snem i s drsným šlehem surové a kruté reality, aby se za tím vším vynořovala odvrácená tvář pozemského bytí, jež vše poměřuje neodvratnou smrtelností. Ale ani ta není konečná, protože vše se stále vrací, vše pokračuje, kdesi mezi nicotou lidských činů a nicotou nabytí jako by inscenace nahmatávala vzkříšení obnažené existence člověka, která se už nemá za co skrýt a musí být jen sama sebou. Nebylo nás asi mnoho, kdo prošli spolu s představením tuto cestu, kdo přistoupili na tento jeho řád. A i my jsme se asi museli tu a tam — a někdy dost intenzivně — dostat k tomu, že jsme se ptali, zda je všechna ta „obrazozra-

vost“ výrazem průniku do hlubin, k němuž vybízí Witkewiczův text, nebo jen okouzlením tvůrců inscenace z možností, jež pro sebe objevili. A přiznávám zcela upřímně, že pro mne byly chvíle, kdy toto okouzlení převažovalo, kdy jsem cítil, že ta obnažená existence člověka kdesi mizí, že na jevišti zůstala jen nenasytná radost, ba obžernost z obraznosti, která se napájí ze všech zdrojů, ber kde ber. A tady někde pro mne vznikalo to, co Richter nazývá manipulováním s divákem, neboť všechno to bizarní, šokující, útržkovité, zkratkovité, barevné i cynické a hysterické hemžení se stávalo cílem samo sobě.

Nicméně — ať už měly obě inscenace, o nichž tu byla řeč, jakékoli chyby a nedostatky, ať už jedna trpěla malou „obrazozravostí“ a druhá naopak její nadbytečností, jedno v nich pokládám za podstatné, dokonce nejpodstatnější: Ta úporná snaha vyprostit se — mohli to tak říci — ze sémantické jednoznačnosti, z racionality tématu, z věcných souvislostí mezi zobrazujícím a zobrazovaným cosi o tom, kde také může a asi bude divadlo hledat svou budoucnost. Já věru nevím nic o tom, zda ti mladí lidé z Lysé nad Labem cítí opravdu to, co se pokoušeli na jevišti předvést. Ale dám-li si jejich práci do souvislosti s jinými inscenacemi šedesátého ročníku JH, pak přinejmenším svědčí o tom, že něco tuší o skutečnosti, že o člověku se nemůže vypovídat jen v některých podobách. Jen v podobách, jež redukuji jeho život na určité stránky. Jistě — bylo by jen ku prospěchu, kdyby se ta „obrazozravost“ ve své dravé subjektivitě dopracovala k reflexi, jež by se povznese nad toto tušení. A kdybychom tuto reflexi mohli my diváci zažít rovněž jako reflexi, v ríz sice nehledáme smysl jednotlivostí, ale smysl celku nás svou totalitou prostě uchvátí, fascinuje. A kdybychom celou bytostí pronikli k prožitku své existence v čase a prostoru. Tohle se ani v jednom případě inscenací, zbudovaných na těchto principech, v letošním ročníku Hronova nepodařilo. Snad i proto tolik diváků zůstalo za branami těchto inscenací, nevniklo do nich a cítilo se opuštěnými ve své bezradnosti. Leč i tak, není to alespoň náznak jedné z možností, již se bude zabývat divadlo příštích dnů? Divadlo, které si nutně bude hledat nové náměty; divadlo, které se nebude uspokojovat jen s jednostranným viděním člověka.

JAN ČISÁŘ

27. — 29. listopadu hostuje v KD Stodůlky kanadské divadlo Sound Image Theatre. Torontský jazzový skladatel, kytarista Rainer Wiens a český loutkář-výtvarník Jan Komárek, spojili v představení Muzika živou hudbu a scénickou akci. Je to představení o nechuti člověka potýkat se s problémem sebevidění.

Divadlo ve školském systému období renesance a baroka (4)

Svět J. A. Komenského byl tedy světem velmi rozporuplným jako ostatně ve všech vzrušených dobách. V evropských poměrech šlo zjednodušeně řečeno o spor reformace a protireformace, o spor náboženský, který ovšem byl odrazem i hospodářských a politických poměrů. Kdybychom chtěli nalézt ztělesnění protireformačního hnutí, nenašli bychom typičtější instituci, nežli bylo Tovaryšstvo Ježíšovo, Societas Jesu. Jezuité byli ohnivými kazateli, obratnými zpovědníky a učiteli na svých školách. Brzy si vybudovali celou síť kolejí, pronikli do vlivných kruhů i mezi prostý lid, z jehož mládeže si často vybírali nadané (a také pohledné) chlapce pro doplnění svého dorostu. Faktem ovšem zůstává, že velký vliv řádu vyvolával i negativní reakce jak od násilím rekatolizovaného lidu, tak často i od šlechticů a ostatních duchovních, jimž byli jezuité příliš nesnášenliví, hrabiví a vypínaví (spory vedli u nás např. s kardinálem Harrachem a hrabětem Šporkem).

Do našich zemí pronikli jezuité již roku 1556 jako podpora katolické šlechty. Usídlili se v místě dnešního Klementina, založili gymnázium a katolickou akademii, přijímali do nich žáky a ihned také začali s tím, co bychom dnes označili za obratnou propagační činnost. Správně zhodnotili, že situace v Čechách jim není příliš nakloněna a že zpočátku násilím mnoho nedokáží. Proto již na počátku své činnosti pořádali nádherné bohoslužby, hojné slavnosti a ve školách akce s účastí veřejnosti jako zkoušky s udělováním odměn apod. Jezuité se naprosto nezříkali „světské nádhery“, naopak, jejich slavnosti byly v kontrastu k asketicky prostým obřadům reformovaných církví.

Již v roce 1588 se Tovaryšstvo v Praze soustředilo na velkou akci – vrchol snah po proniknutí do širokých vrstev a získání jejich ne-li přízně, tedy alespoň pozornosti – na velké divadelní představení. Byla jim hra se symbolickým názvem O CÍRKVI A JEJÍ VÁŽNOSTI MEZI LIDEM a stala se začátkem pravidelných představení. Obratně volili tematiku, přitažlivou pro místní obyvatele (uvedena byla například hra M. Salia o svatém Václavovi) a do svého dočasného vypuzení v letech 1618–1621 hráli pravidelně dvakrát ročně nejen v Praze, ale i jinde.

Centrem jezuitských divadelních aktivit byly jejich koleje rozmístěné po celých Čechách a Moravě již před Bílou Horou a ještě více po ní. Systém jezuitského školství byl pečlivě propracován a měl logickou návaznost nižšího a vyššího stupně gymnázia a případně následně vyšší školy. Na školách vyučovali členové řádu, kteří přednášeli svým žákům především náboženství a latinu, méně dějepis a základy zeměpisu. Osou výuky bylo studium latiny, její gramatiky a později klasické literatu-

ry a křesťanských spisovatelů. Cvičila se hlavně mechanická paměť, vystupování, řečnictví a krátce vše, co soudobý právník, kněz či katolický šlechtic potřeboval.

Učení asi bylo poněkud suchopárné, učitelé je proto zpestřovali a snažili se v zácích vzbudit ctižádost nejrůznějšími způsoby. Brzy se ve Studijním řádu, jímž se jednotlivé koleje povinně řídily, objevil termín „malá dramata“. Tak se označovaly školní akce, které měly řadu divadelních prvků. Byly nazývány i „deklamace-mi“ a byly jakýmsi každodenním opakováním probraného učiva. Žáci se v nich předstihovali ve hbité citaci z klasiků, rozebírali po formální stránce verše a předváděli svou řečnickou obratnost.

Jednou za měsíc se již jednotlivé třídy mohly blýsknout svými výsledky před užší veřejností. Přišli profesori a spolužáci z jiných tříd i rodiče. Takové „deklamace“ připadly na jednu třídu nejméně dvakrát ročně. A jistě vyvolávaly velký zájem u studentů–účinkujících i diváků. Dbalo se při nich na „správné umění hlasu a gesta“, vycházející ze soudobých pokynů pro kazatele, ale blízké svým stylem i soudobému stylu hereckému. Texty povinně tvořili, či spíše rutinovaně sepisovali učitelé a ti byli „režiséry“ deklamací.

Největší pozornost, píli a konečně i náklady na scénickou výpravu si vyžádaly jednou, někdy však i vícekrát do roka pořádané divadelní hry. Zakončovaly letní semestr nebo byly oslavou návštěvy významných hostů koleje – církevních hodnostářů, mecenášů koleje apod. Příprav se účastnily všechny třídy, především nejvyšší studenti. Autorem textu tedy profesor nejvyšší třídy – rétoriky.

V pobělohorské době jezuité navázali na svou dřívější divadelní činnost s ještě větší vehemencí, vyzbrojeni snahou působit na „kacíře“ a vychovávat herce i diváky v duchu soudobé morálky. Časem se však tento bohužel úmysl spojil s velkou oblibou školských představení u diváků i účinkujících.

Text nejprve prošel bedlivou cenzurou v koleji, kde vznikl, a poté byl zaslán do Říma. Bylo-li vše v pořádku – a bylo, protože autocenzura není výsadou našeho století – teprve se začalo s horlivým nácvikem. Zachovalo se množství těchto školských her nebo tzv. perioch, jakýchsi programů se stručným obsahem hry. Můžeme proto celkem spolehlivě charakterizovat tuto svéráznou a dosud celkem málo probádanou součást naší divadelní minulosti.

V první řadě to bylo divadlo školské se všemi znaky, které zde už byly uvedeny. V prvním plánu byly vždy cile mimomůlecké (výchovné) a teprve ve druhé řadě, někdy vlastně bezděčně, vystupovala funkce estetická, vždy hlavnímu cíli podřízená. Dramatiky, herci, tvůrci scénické výpravy byli amatéři, členové kolejí. Jezuitské školy měly mezi sebou pravidelné vazby, a proto se produkce jednotlivých škol příliš nelišily. Velkou roli hrála i tradice.

Dramatické texty psali profesori povinně, ať měli či neměli nadání. Na pomoc si však mohli přibrat některou klasickou poetiku, například Horatia, ale také užít některé z řadových poetik, v níž se poučili, jak propagovat katolické náboženství, jak sestavovat monology, v nichž zazáří řečnické umění studentů, kde hledat „eleganční místa“ v klasických autorech a umístit je ve hře tak, aby zalichotila vznešeným hostům. Na city diváků měly působit dojemné nebo kruté momenty ve hře.

Poetiky také předepisovaly vhodná témata pro hry a jezuitský autor, který vědo-

mě neusiloval o originalitu, jich rád uposlechl. Žánry komedie a tragédie se v jeho hře mísily a zábavné mezihry byly omezeny, stejně jako ženské postavy. Doporučovány byly hry o světcích a mučednících i náměty z bible, hlavně ze Starého zákona. Alegorické hry, v nichž figurovala abstrakta jako Pravda, Náboženství či Smrt a v nichž přežívaly středověké dispute, vychutnávali hlavně učení diváci. Přímou na tělo svým studentům psali jejich profesori hry s kladnými hrdiny. Byli to buď vzorní a příkladní mladíci nebo naopak ti, kteří sešli z cesty právě a pak se napravili nebo byli po zásluze potrestáni. Hry jsou samozřejmě silně stylizované, s černobilou kresbou charakterů, někdy však do nich pronikly i detaily „ze života“ – vztahy sympatií a antipatií i drobných intrik v kolejích, nervozita před zkouškami, ruch při návratu divadla či rodičovská pýcha na úspěšné synky.

(pokračování příště)
LIBUŠE ZUŠÁKOVÁ

Léto nebylo jen u nás

V AS 10/90 jsme si se Zuzanou Kopřivou povzdychly nad malou aktivitou našich souborů v lázeňských městech v letních měsících. Ze Západočeských lázní je jen pár kilometrů do Východního Bavorska. Od letošního roku tam vychází bulletin Ostbayern aktuell, a to v češtině. Kromě nabídky atraktivních míst pro turisty včetně mapky a inzerce nabízí na srpen i kulturní pořady.

Pro ilustraci vyjímáme:

Skolení draka ve Furth im Wald, doporučované jako impozantní představení, v němž účinkuje více než 100 aktérů a na 200 koní. Hra pochází z 15. století z období husitských válek (hraje se celý týden).

Hradní festival v Neunburg vor Wald; na 120 účinkujících se snaží zachytit historickou atmosféru husitských válek, vrcholící bitevní scénou (hraje se v červenci a na začátku srpna).

Pandur Trenck ve Waldmünchen. Hra uvádí 250 ochotníků letos již počtyřicáté (hraje se každou sobotu).

Divadelní festival v Kallmünzu. Hry Loupežník Hotzenplotz a Momo, představení neumarktského zámekského festivalu, která jsou vždy znovu uváděna v městě Kallmünzu. (Srpnový víkend vždy dvakrát denně.)

Lesní slavnosti v Kötzingu na hoře sv. Ludvíka. Letos uvádějí Goethova Fausta (od konce července do začátku srpna).

Večer v divadle byl i součástí mohutných lidových slavností ve Straubingu od 10. do 19. srpna, kterého se tradičně zúčastní přibližně milión návštěvníků.

OSTBAYERN
aktuell
ZDARMA
Nejlepší spojení mezi Západem a Východem

Tak tedy bylo v srpnu u sousedů. A to není Východní Bavorsko zdaleka tak významným turistickým centrem jako naše lázeňská oblast. Za hranicemi jsou zkrátka podnikaví a nepochybně se jim to vyplatí. A my pořád říkáme, jak bychom chtěli do Evropy. Jestli bychom neměli méně mluvit a více se snažit...

- rol -

Východobavorské lidové slavnosti aneb Nechceme se přiučit?

Pěšky nebo libovolným dopravním prostředkem překonat vzdálenost mezi Domažlicemi a Furth im Wald není dnes (a nebylo ani v minulosti) fyzicky náročné. Náročné pro nás donedávna bylo zdolat bavorsko-českou hranici administrativně. Překážky tohoto druhu byly odstraněny. A pro naše občany, kteří se v červenci nebo srpnu vypravili na letošní letní slavnosti do východního Bavorska se tak nároky na víkendový výlet zredukovaly na jediný problém: vyrovnat se se skutečností, že hospodářská a kulturní prosperita obcí jsou výsledkem státní tolerance ve věci odborného vedení jejich samosprávy. A předsvědčit se o prospěšnosti u nás dávno zapomenuté, protože záměrně potlačované, kulturní regionalistiky.

Východobavorské letní slavnosti daly o sobě vědět nejbližším východním sousedům prostřednictvím české verze 6. čísla periodika „Ostbayern aktuell“. Měsíčník je zdarma k mání na všech hraničních přechodech mezi Spolkovou republikou Německo a Československem. Podívejme se blíže na jednu z nabízených kulturních akcí:

Svým věhlasem si vysoký počet návštěvníků i po 42 letech udržuje Furth im Wald. Desetitisícové městečko, našim návštěvníkům vzdáleností i historií nejbližší. Pilířem místních letních slavností je divadelní představení Drachenstich, v českém překladu festivalového programu trochu archaicky znějící „Skolení draka“.

Letní svátky v „Brodě“ jak familiárně nazývají čeští hosté Furth im Wald, byly zahájeny slavnostním průvodem profesních a kulturních spolků. V nejširším věkovém zastoupení. Účastníci průvodu byli oděni do výpravných historických krojů a reprezentovali dávno zapomenutou slávu trubadúrů, rytířů, křižáků, stejně jako živý výkvět místních živnostníků. Před očima diváků pochodovali truhláři, zahradníci, uzenáři a řezníci, pekaři, pivovarští zaměstnanci. Mezi diváky rozhazovali cukrovinky, ti opětovali sympatie kytičkami slaměnek a jiných květin. Průvod uzavírala tlupa divoce vyhlížejících osob, představujících husitské vojsko v čele s J. Žižkou (částečně najaty pro tuto příležitost i „originály“ z Čech). V období svátků je ve Furthu uzavřeno náměstí pro veškerý provoz. Dostane na čas pískovou úpravu pro rytířské turnaje, má provizorní tribunu, hle-

Drachenstich Furth i. Wald

Skolení draka

nejstarší německá lidová hra
největší tradiční slavnost Bavorského lesa od 10. do 20. srpna 1990

Představení historické divadelní hry:

11., 12., 16. a 18. srpna ve 20.30 hod – 12., 15. a 19. srpna ve 14.00 hod

Koncert na náměstí, historický šerm 11. srpna od 15.00 hod. – velký historický průvod městem, zobrazující 1000-leté dějiny našeho kraje – 1500 lidí v historických krojích, 250 koní, historické vozy, aj. – 12. srpna ve 14.00 hod – Lidová slavnost – velká pouť s mnoha atrakcemi – denně vystoupení dechových kapel v pivnici.

Srdečně zveme také naše české sousedy!

Ceny vstupenek: 11. a 12. srpna (včetně průvodu) DM 4,50–DM 24,00
15., 16., 18. a 19. srpna DM 2,00–DM 20,00

Informace a předprodej vstupenek: Drachenstichfestausschuß Furth i. Wald · Tel. 099 73/93 08

diště a pódium. Celou akci provází výzdoba charakterizovaná místní, zemskou, spolkovou a evropskou heraldikou, dobře organizovanými službami a proslulou čistotou, patrnou i v okrajových částech městečka.

Po ukončení průvodu se na improvizovaném pódii začne odvíjet děj pohádky o draku – Drachenstich. Místní divadelní spolek ochotníků má dlouhou tradici a hru o draku uvádí už ve 42. sezóně. Přesto nemají nouzi o diváky. Námět pochází z 15. století, tedy z období husitství. Symbolizuje boj místních obyvatel s hrůznou představou všeničícího husitského vojska (drak), hubícího vše živé a posvátné a přicházejícího z kacířských Čech. Jde o klasickou pohádkovou metaforu zápasu dobra se zlem. Bavi se akteři i diváci. Získává obec, spolky i návštěvníci. Finančně i duchovně.

A kdo to všechno platí? Radnice, která nespolehá ani na zemskou, ani na státní,

ani na privátní či jinou dotaci. Spolehá na vlastní průmysl a organizační schopnosti. A také na zákon, který bere v úvahu osobní zájmy jednotlivce a tím i celé společnosti.

Podle slov starosty města pana Macho (původem z Volar) stojí letní slavnosti 600.000 DM. Není to málo a přesto jde o akci, na níž profitují všichni: město, služby, kultura, člověk. Každý, kdo se na letních slavnostech podílí prodejem, odvádí – mimo státem stanovenou daň – také daň z obrátu městu ve výši 15–20 % zisku. Rád. Obrát není malý.

Je to prosté. Čekáme na zákon o privatizaci. Pro profesní spolky je zákonem nezbytným. Ale proč na něj čekají také kulturní spolky? Ochotnické, hudební, taneční? V Bavorsku nepočítají ochotníci s výplatou. Hrají i v létě. Bez výplaty. Pro radost sobě i ostatním.

DAGMAR ADAMCOVÁ

FOCUS 90 - alternativa nebo...?

Ve dnech 13. až 17. června 1990 se v malém štyrském městěku Rottenmann konala přehlídka alternativního divadla. Zúčastnily se jí soubory rakouské i německé, hosté z Lotyšska, Slovinska a Čech. Naše amatérské divadlo zde reprezentoval Divadelní klub Jirásek z České Lípy s dramatisací románu Michaila Bulgakova *Mistr a Markétka*.

Když jsem letos na jaře dostal do ruky prospekt přehlídky Focus '90 s podtitulem „ohnisko alternativního divadla“, uvědomil jsem si, že se musím nejprve seznámit s tím, co vlastně pro organizátory přehlídky pojem alternativního divadla znamená.

Pojem aneb Je těžké vyhovět pořadateli?

Pozvány byly „soubory, které usilují o zvládnutí látky vlastními metodami a stylovými prostředky, místo aby napodobovaly praxi profesionálních scén.“ Tuto základní charakteristiku dále organizátoři rozvíjejí v jednotlivých složkách inscenace:

1. Dramaturgie. „Náměty a texty podle vlastních kritérií, jejichž platnost pro vlastní situaci se prostuduje a zpracuje, místo aby se pouze přehrály. Znamená to: škrtnat, převádět, sestavovat, pořizovat koláže, zacházet s textem volně, pokud je to užitečné pro vývoj scén.“ Něco tady nehraje; tohle přece dělá většina souborů u nás. A vlastně i všichni profesionálové!

2. Prostor. „Vyhledat vhodné místo a formu pro hru a sladit je s obsahem místo setrvání na existujících strukturách. To znamená koncepci prostoru, jeho hranic, pódium, menší a nejmenší prostor namísto velké scény a proscénia“. Trochu se jasně. Jsou nějaké „existující struktury“, které většinou používají „velké scény“ a kterým by se měly přihlášené soubory vyhnout. Co to ale má společného s alternativností a jak to lze sladit s bodem 1? Známe přece soubory a inscenace, kterým škodí malý prostor apod.

3. Postup zkoušek. „Použít takové metody v procesu zkoušek, které dají hercům příležitost vyvinout postavy a scény z osobního pohledu místo učení se nazpaměť a hraní nazpaměť. Použití etud z hraní ve školách a souborech mládeže, pravidelné rozcvičování, uvolnění, improvizace, fyzický trénink atd.“ Aha! Rakouský nepřesný pojem alternativního divadla se bude krýt s naším nepřesným pojmem nereprodukční divadlo. Ale to je na tom amatérské divadlo našich sousedů tak špatně? Zjistíme v Rottenmannu.

4. Jeviště a výprava. „Navrhnout podle potřeb scén; výpověď podpořit, místo ilustrování divadelními konvencemi; stylizace, symbolická výprava, která uvolní asociace diváka; redukce.“

5. Hrací prostředky. „Při převádění látky vzít v úvahu nejrozumnější druhy a prostředky hry a vyhledat pak ty nejvhodnější místo konvenčního slovního divadla. Pantomima, hra s loutkami, maskami atd.“ Ano, je to tak, festival FOCUS bojuje proti zcela konvenčnímu, zapšklému a uprášenému divadlu, které nemá nejmenší zájem na sdělení divákovi, neodvážej se vyškrtnout jediné slovo (co je psáno, to je dáno), uvolnit fantazii, zaktivizovat diváka, navázat kontakt.

S určitým uspokojením zjišťuji, že všechny přehlídky amatérského divadla v naší republice, které jsem poznal, jsou přehlídkou alternativního divadla a že všechny naše profesionální soubory pracují alternativně (až na to, že se programově nevyhýbají velkým scénám). Tedy v rakouském slova smyslu.

My spíše chápeme alternativu divadla v inspirativnosti projevu, názoru, v proslapávání nových cest, vrhání se těmi směry, které se v profesionálním divadle objevují jen zřídka nebo vůbec ne. Vždyť i slovo alternativa není nic jiného než mož-

nost volby mezi dvěma (nebo více) způsoby řešení, tedy možnost existence pokusů (povedených i nepovedených), inspirací a tvořivé práce — oproti divadlu, které neexperimentuje, pracuje tradičními prostředky interpretace bez rizika novátorství. To ale není chyba, naopak vznikají i zde vynikající inscenace.

Čili: Označení inscenace za alternativní není ještě měřítkem kvality, jeho vymezení se historicky posouvá, mění se tak, jak se stávají jednotlivé jevy konvencemi a jak některé původně tradiční prostředky ztrácejí tradici, aby mohly být znovu objeveny.

Na otázku v nadpisu podkapitoly tedy můžeme s klidem odpovědět: „Ne, není těžko pro československé amatérské divadlo i tomto požadavkům vyhovět“. Při výběru jsme však raději rakouský a náš pojem alternativnosti propojili. Požadavkům nejlépe vyhovoval soubor z České Lípy, jehož inscenace je nová a nekonvenční jak úhlem pohledu dramatisátora na předlohu, použitím výrazného znaku v herecké práci i výtvarnu, tak i potřebou výrazné vnitřně tvořivé aktivity diváka.

Přehlídka se zahraniční účastí aneb Výběr?

Přehlídka se zúčastnilo 18 inscenací (resp. jevištních akcí) velmi rozdílné úrovně. Pokud jde o skladbu divadelních druhů a typů, mohli bychom přehlídku nazvat naším slovem „žatva“. Protože však výběr neprobíhal s žádným zásadním zřejmým cílem (záměrně neužívám slova koncepce, aby mne pochopili i lidé, kteří bezkonceptnost pokládají za průvodní jev demokratických společností) ani nenavazoval na jiné přehlídky, lze spíše přehlídku označit za jistý „pel-mel“. Vedle sebe se zde objevilo široké spektrum od kabaretu přes klaunský výstup až k „velkému“ divadlu interpretovaných textů, k variaci na Volkstück apod.

Jak, kdo a co

Soubor z České Lípy patřil bezpochyby k tomu lepšímu, co festival přinesl. Jaká byla ostatní představení?

Soubor ze Štýrského Hradce přivezl inscenaci PINOCCHIO'S DACHBODEN (Pinokiova púda), která festival otvírala. Na část příběhu známé Collodiho knížky byl naroubován mentorско-didaktický příběh o vztahu otce a syna. Propojení hry živáčka a loutek by zde fungovalo, kdyby nešlo o téměř vyprávění bez temporytmu, o předvádění loutek místo vytváření vztahů a komunikace na jevišti. Programem propagovaný vstup do světa fantazie se nekonal a divákovi se raději vše vysvětlilo dvakrát.

Na kabaretu SCHÖN VERRÜCKT! (Pěkně ztřeštěný!) souboru Kalendarium z Wiesu se setkávám s částečnou jazykovou bariérou nářečí, obecného jazyka a jazykových hříček. Přesto chápu smysl jednotlivých scének s narážkami na nejrůznější politické a apolitické problémy. Vadí mi polopatičnost, proklamace, nedostatek temporytmu celku (což je s podivem, protože konkrétní rytmický projev a velmi kvalitní zpěv jsou jedny z hlavních výrazových prostředků souboru). Některé úseky občas připomínají velmi slabý odvar z práce našeho Vpřed. Publikum se sice nenudí, reaguje však pouze na povrchní slovní, případně formální podněty.

TYROL FREMDVERKEHR (Tyrolský cizinecký ruch) s podtitulem „směs z lidové hry, kabaretu, stínohry, výrazového tance a pantomimických prvků“ tyrolského souboru Aufguss začíná sympaticky jako „cimmemannovské“ setkání sympózia o cizineckém ruchu ve fiktivní vesnici Tirol. Nápady však řídí tak a tak se (možná že je to způsobeno i pro nás nepřekonatelnou bariérou tyrolské němčiny) srdečně nudíme. Na jevišti se řeší vážné problémy Tyrol bez temperamentu a temporytmu. Každý závan nápadu (snad kromě slovních, ale ani ty na to nevypadají), je rozmáznut, rozpítván a „využit“ tak důkladně, že v době, kdy má přijít pointa, je chuť ji chápat již dávno za horami.

DOGOEK V MESTU GOGO slovinského souboru z Mariboru nám přináší první skutečný divadelní zážitek. Nemáme program, jazyku rozumíme mnohem méně než němčině, přesto chápeme a cítíme hru o moci a ponížení, o zákonu džungle v lidské společnosti založené na totalitní moci. Pesimistický obraz vnitřního světa člověka ve fantaskních obrazech barev, pohybu a expresivního herectví. Je sice možné, že hra je o něčem jiném — to však není důležité. Soubor sdělil své poselství, svoji energii, své představení, které bylo třeba cítit, ne chápat rozumem a prostřednictvím slov a vět.

Západoněmecký soubor Spielwerk z Walkertshofenu předstoupil před publikum s klasicky činoherně zpracovanou hrou A. Eckla (vedoucí souboru) HITLER IM KOPF (Hitler v hlavě). Přesto patřila také k tomu lepšímu, co festival alternativního

divadla přinesl. Německý, ale nejen německý problém o zbytcích fašismu v nás, o břemenech, která s sebou táhneme do budoucna a se kterými předstupujeme před další „čistou“ generaci, sdělil soubor prostřednictvím vynikajících hereckých výkonů. Šla na nás hrůza, ale asi měla jít.

„One man show“ Petra Spielbauera ze SRN JETZT IMMER ALLES (Nyní vždy všechno) zakončila divadelně úrodný den. Prožili jsme setkání s bavičem — komediantem v tom nejlepší slova smyslu. Gejzír nápadů improvizátora, který má z čeho improvizovat, který má cit a smysl pro rytmus a situaci. Který dokáže nenásilně spojit pantomimu s žonglérstvím, slovní komikou i napětím, okamžitě reaguje na náhodu, ale vede diváka jen těmi cestami (i když pořádně širokými), kterými ho vést chce. Jazyková bariéra padá — řveme směchy. Občas nás však zamrazí. Pečlivě připravené vyústění nebo trpký podtext scének, čísel či akcí (pokud lze toto vystoupení vůbec dělit) nastavuje zrcadlo lidské krutosti, sobectví, velikášství apod.

HEXE ZÖPFCHEN UND DER ZAUBERSPRUCH (Čarodějnice Z. a kouzelná formule) souboru MMM z Vídně přinesl představení s loutkou pro mateřinky. Didaktické, rozplízlé, beze smyslu, bez rytmu, bez konce. Děti v publiku to docela baví. Čím asi musí být „krmeny“ jinak...

Soubor Fluctus ze St. Pölten — TROGLODYTICHON — výtvárné divadlo s občasnými dobrými nápady, které připomínají náš Kolotoč. Schéma scouboje tří emocí (Nenávisti, Lásky a Zoufalství) v různých situacích člověka dovede diváka k závěru o jejich jednotě a nepostradatelnosti v každém z nás.

DIE GEPUTZTEN SCHUHE (Vyčištěné boty). Soubor z Alenbergu hrál sice v netradičním prostoru, ale klasickou činohru — hrabalovský laděný příběh starých lidí na hranici lidské společnosti. Již tradiční nedostatek citu pro temporytmus nás nepřekvapil.

Na KONTIKI podle Thora Heyerdahla jako divadlo jednoho herce jsme se po včerejším představení téhož souboru (Spielwerk) docela těšili. Chyba. Z divadla jednoho herce se ztratilo divadlo a částečně i herec.

HERZKLOPFEN (Tlukot srdce) souboru Kudl-Mudl ze Štýrska zaujalo jako představení Volkstücker nápady studentské re-

cese a záměrné naivity. Přesto se nepodařilo obvyklý problém (zdlouhavost, polopatismus a nedostatek dění) překonat. Vše zůstalo na slovní a gestické komice.

Dětský soubor z Leoben se stal v představení NEGER-SCHAU (Scény ke „třetímu“ světu) typickou ukázkou špatné práce s dětmi. Didaktickému vyznění a líbivému protestu proti utlačování černochů (i když snad míněnému upřímně) podřídili secvičovatelé dětské dušičky a (i když si děti texty scének samy napsaly) vypustili před diváky netvořivé kreatury dětí splňující Ideu.

Lotyšský soubor Kabata byl pro mne vrcholem festivalu. Jeho variace na Beckettovo ČEKÁNÍ NA GODOTA spolu s aktovkou NEPŘEVRAČTE KVĚTINÁČE strhla čistotou hereckého projevu, vztahů a smyslem pro rytmus.

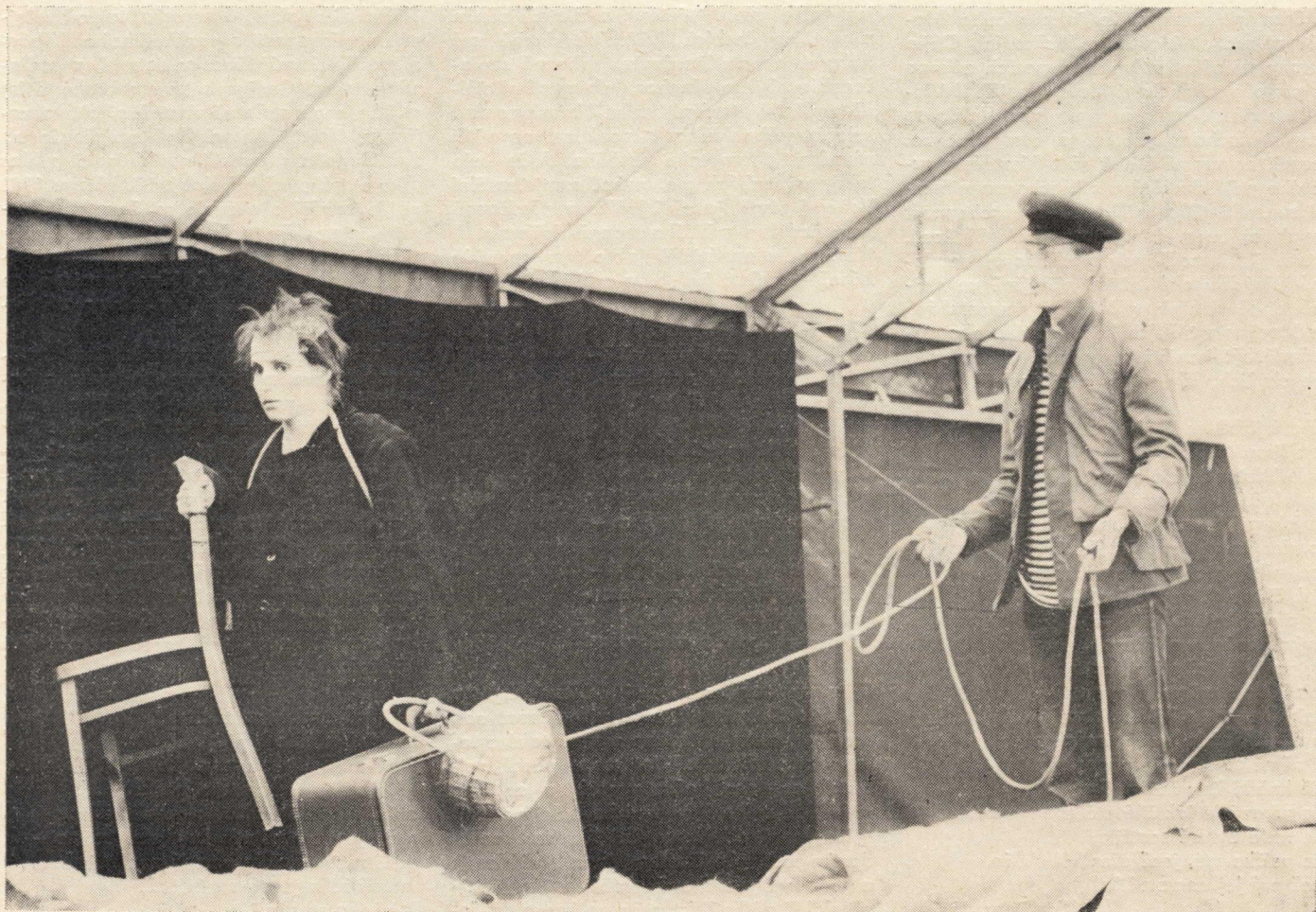
Závěr — varování?

Kvůli přípravě na českolipskou produkci nám unikla čtyři představení. Přesto je možné jakýsi závěr udělat:

Pojem alternativního divadla je u nás, jak již bylo řečeno, poněkud jiný než to, co bylo požadováno rakouskými pořadateli. Ovšem ani všechny soubory, které se přehlídky zúčastnily, si jak se ukázalo na diskusích, nebyly samy jisty, zda tvoří „alternativně“. Každé srovnání a setkání má nějaký smysl. Bezbřehost kvality a nekvality, extrémy a víceméně nekonceptní výběr na přehlídku nemusí být však neodmyslitelným projevem demokracie. Vyplývá spíše z nedostatku systému péče o amatérské divadlo a jeho propojení zejména v Rakousku. Ukázalo se, že tam, kde existuje vzdělávání, přehlídky s výběrem a větší propojení s odborníky (SRN, Lotyšsko ale i ČSFR), vzniká i divadlo, které se za mezinárodní srovnání nemusí stydět.

Tato okolnost by pro nás měla být určitým varováním zejména v době, kdy se všeobecně brojí proti všem „starým strukturám“, kdy s oblibou s vaničkou vyléváme i dítě, případně ani vaničku nevylejeme a vyhodíme jen to dítě. Abychom se nezbavili toho, v čem jsme ve světě mezi špičkou.

KAREL TOMAS

Doplněk k čítance 2

Ten náš dnešní klasik v čítance také je, ale málokdy si k němu dokázal najít cestu. Pravda, ve své době byl uznáván a pro svou nemilosrdnou kritičnost i obáván, ale upřímně, vybaví se vám nějaký verš, když řeknu jméno Josef Svatošluk Machar?

Och, my jsme se tak příliš milovali,
och byli jsme tak štěstím opilí,
my tolikrát si lásku přísahali,
až konečně jsme oba věřili.

A přece jsme si klidně sbohem dali
a hořkých slz jsme při tom nelili –
a celkem jsme tu komedii hráli,
že diváci nám také věřili...

Teď zbývá smích nám hrozný, neurvalý,
jen smát se, smát jen teskně ve chvíli,
ty mně, já tobě, že jsme přísahali,
ty mně, já tobě, že jsme věřili...

(Třetí kniha lyriky, 1892)

Sám se přiznám, že jsem dlouho Machara znával hlavně z Haškových Dějin strany mírného pokroku v mezích zákona a protože tehdy, když Hašek projížděl Vídní, nenašel Machara doma, nepodařilo se mu s Macharem setkat a pumpnout ho, neměl ho prostě nějak rád. Přestože z určitého pohledu Hašek s Macharem v čemsi souzněli. Oba měli totiž onu schopnost analytického myšlení a onu dávku břitkosti, které jim umožňovaly podrobovat souběžně dění hluboké kritice přibližně ve stejné době. Hašek v lehkých humoreskách a Machar v těžkých básních. Ale oba dokázali být ironičtí a upřímně opravdoví i ve chvílích, kdy se to jaksi nesluší.

V mé jizbě, jejíž okna vedou
na širokou města ulici,
kde lidstva proud a vozy jedou
ve hlučné vinné směsici,
svých milých vzdálen, skláním čelo
a hledám ve dnech zašlosti:
ne, nikdy nic mne nerozchvělo
tak čistou tklivou radostí –
ty písni, kritika jež slaví
svým uznáním a frázemi,
ty povídky, jež národ baví,
ba žádná kniha na zemi,
jak dnes mé milé lístek malý,
v němž dvě je pravopisných chyb,
v němž píše mi, že opadaly
již hnědé listy našich lip,
že zdravá je jak čilá ptáče,
že ráda by mě spatřila,
že psička má, jenž přes hůl skáče,
což prý jej sama učila!

(Confiteor, 1887)

Z literátů České moderny (Sova, Březina, Vilém Mrštík a další), která se formovala v 90. letech minulého století a podstatně předznamenala literární vývoj tohoto století, byl Machar první, kdo se ostře postavil nad tehdejší stavem společnosti a kdo dokázal ostrou kritičnost individuálního poznání proměnit v poezii, jejíž forma i básnický jazyk byly přístupné současnému čtenáři.

Čas chodí v troskách. Na zbořené chrámy,
oltáře bohů, na skácené sloupy,
zvětralé pravdy, zásady a ctnosti
malujem uhlem veliké své nicky.
Co je ti po tom, lidská efemérko?

Najdi si kousíček bezpečný, jistý,
kam padnout nemůže žádná ta troska,
zanes tam v uzlíku těch svých pět švestek.
Měj děti, krm je, – a bude-li dunět
kol tebe vůz pak osudu starce,
přikrč se k zemi i s mláďaty svými
a nestrč mu, hlupáku, v loukotě ruku.

(Golgota, 1901)

A byla to možná ta nemilosrdná kritika, která zavinila i to, že pekařský synek z Kolína (1864–1942), absolvent pražských gymnázií (z toho prvního, Akademického, odešel pro spor s katechetou), odešel po třech letech na vojnu do Vídně, kde zůstal jako bankovní úředník dlouhých 29 let. Cítil se ve Vídni nešťasten, ale v Praze (v Čechách) místo, které by mu umožnilo uživit rodinu, zkrátka a dobře nenašel. Ale neztratil kontakt, publikoval v Praze nejen verše, ale i fejetony a zůstal jedním z vůdčích českých kritických duchů své doby ve smyslu literárním i obecně společenském. Byl to Machar, kdo první oficiálně nadřadil literární tvorbu Nerudovu nad selankovitějším Hálkou a poukázal na větší závažnost i umu toho druhého. A že bylo tehdy v Čechách zle, neboť sentimentální Večerní písničky, jakož i Hálkova předčasná smrt českého měšťáka mocně dojímaly. A Machar ho nenáviděl, jak o tom vypovídá báseň Českému holubu z cyklu Krůpěje:

Holube, filistře pitomý,
neměl jsem, nemám tě rád –
vyletiš, pravda, si nad domy,
k letu však musí tě hnát.

A ten tvůj holubník špinavý
a ten tvůj horizont v něm
a ten tvůj osud tak bez slávy
a ty tak kliden vždy v něm –

Znáš jen své vrtění, flirtění –
znáš jen svůj zálet sem tam –
holube, pitomé stvoření,
bil bych tě, vztek na tě mám!

(Mimochodem, nic proti Hálkovi, byl to on, kdo dokázal úhledně zformulovat onu pravdu, která je doufám zřejmá také z tohoto cyklu článků: „Jeť srdce pěvců nejčistší/ a všeho hněvu prosté /a co vám zpíval od srdce, /to ve svém srdci noste.“)

Na rozdíl od Nerudy žil Machar spóráním rodinným životem (žena, dvě dcery) a více než povahová problematika údajně slabší půlky lidstva ho zajímal úděl že-

ny, který považoval za těžký a neradostný. O tom vypovídá titul jeho neznámější sbírky, který je jakýmsi apelem – zde by měly kvést růže. A uměl psát i krásné verše zamilované:

Je štíhlá jako lesní víla,
jest jako června vábný zjev
a jako plná růže bílá,
v níž byl by život, lesk a krev.

Zrak modrý kryt je řasou dlouhou,
v němž celá duše její plá:
sní, usmívá se, chví se touhou,
jak její píseň veselá!

Má vábné rty: z nich vzítí jeden
polibek v žáru šíleném –
mé duši usouzen-li eden,
jej měním s pekla plamenem.

Má světlé copy divné krásy,
jak vonný, zlatý vodopád –
chtěl bych tak hlavu skrýt v ty vlasy
a umírat v nich lehce, rád!

Má ručku trochu opálenou,
ta se jak měkký samet stkví –
a být mi jednou usouzenou,
ji nedám za půl království!...

Ve Vídni se Machar angažoval i politicky, byl blízkým spolupracovníkem a vzdáleným přítelem T. G. Masaryka. Po vytvoření ČSR se vrátil do Prahy, kde zastával na Masarykův podnět funkci generálního inspektora armády. To, že ve funkci neuspěl, jej vzdálilo jak od Masaryka, tak od veřejné angažovanosti a poněkud zahořklý básník dožíval svůj život v ústí, v rodinném kruhu. Redigoval své sebrané spisy a jeho nové verše už vlastně nikoho nezajímaly. Ve 30. letech byl označován za tradicionalistu, vyrostli noví básníci a hlas toho starého už byl slabý. 17. března 1942 náhle zemřel a ukázalo se, že v protektorátní atmosféře našly jeho společensky a politicky kritické verše nový význam. Poslední rozloučení s J. S. Macharem mělo ve strašnickém krematoriu ráz ticha protifašistické manifestace.

Machar rozhodně není básníkem snadným, ale pro myšlenkovou hloubku a bohatství, pro nadčasovost řady jeho veršů, pro jeho kritičnost a sounděžitost s linií české občanské lyriky je stále inspirativním zdrojem pro dramaturga divadla poezie. Ten najde většinu nejlepších Macharových básní snadno v některém ze dvou výborů nazvaných Básně (Praha 1954, 1972). Nalezne tam i báseň Dějiny lidstva ze sbírky Tristium Vindobona, jedné z těch básní, která byla u nás v Čechách vždycky pravdivá. A která prozatím pravdivá zůstává:

Ta lepší budoucnost...

Jen dál a dále k ní...

Je to cit lidstva kdes v jakési nivě,
báječná idyla a meta poslední...
a že ji dostihneme, tak pevně věříme,
a že jen pro ni zde bojujeme, trpíme –
ach, cesta k ní je hrozná zoufanlivě...
ta pohádka je před námi...

Pohádka za námi,

pohádka před námi –
a toť dva póly, mezi nimiž bije
se celé moře lidské tragédie...

JIŘÍ BRIXI

Rok bez Jana Skácela

Básnění a snění Jana Skácela bylo od jeho prvních sbírek opatřeno pomyslnou višňovkou Ima kvality. Přestože byl však Skácel vždycky výtečný, zjistil jsem, když jsem si přečetl strojepis sbírčky Trátidla (1974), že je najednou ještě lepší. Ticho, moudrost, láska – všechno se v jeho verších ještě prohloubilo, všechno bylo ještě poctivější. Takže nestačí, jak soudil kdysi Bohumil Hrabal, otvírat tvorbou dveře, které z druhé strany společnost přidržuje. Je třeba být jako ty olivy, jenom když jsme drceni, vydáváme ze sebe to nejlepší, k čemuž se posléze ústy Krauseho v Pábitelích a Haňtí v Příliš hlučné samotě dopracoval.

Je to pravda ne příliš povzbudivá. V nepříznivých podmínkách se tvorbě obvykle daří nejlépe. Cožpak by Český snář vypovídal o svém autorovi a zároveň o době a životě vůbec, kdyby L. Vaculík místo Petlice redigoval edici Žatva v nakladatelství Československý spisovatel? Cožpak by se Václav Havel v Dopisech Olze dobral takových hloubek filozofických reflexí, kdyby je posílal z tvůrčí dovolené na Dobříš? A byl by K. Pecka schopen tak opravdově řešit mravní dilemata, kdyby stylizoval své Motáky nezvěstnému na základě jiných než vězeňských zkušeností? Čestní umělci v pozici disidentů měli v období tuhé normalizace paradoxně ideální podmínky pro kvalitní tvorbu. Budeme schopni na ně dnes důstojně navazovat?

Už rok hledáme všichni obtížně, co hrát. Už rok hledáme nová nosná témata. Už rok jsme v očekávání vzniku nového velkého dramatu, románu či sbírky. A mohl to být možná právě Jan Skácel, kniže českých básníků, ale i iniciátor a inspirátor různých divadelních aktivit (připomínám alespoň překlady Sofokla a Plauta, spolupráci s Divadlem na provázku, účast na projektech Divadlo v pohybu a scénického časopisu Rozrazil), který nám mohl v tomto kritickém období podat ruku, aby nám pomohl přejít do nové epochy. Ale bez Jana Skácela je už nejen brněnský časopis Rok, rok už jsme bez Jana Skácela

všichni, kdo jsme ho měli rádi, všichni, pro které byl nejvyšší básnickou autoritou.

V osmdesátých letech začal být Jan Skácel opět vydáván, byť velice opatrně. Z rukopisných Trátidel zařadil postupně některé básně do Dávného prosa, jiné pak do Odlévání do ztraceného vosku a do sbírky Kdo pije potmě víno. A některé verše se zatím v žádné sbírce neobjevily. Vzpomeňme jimi prvního výročí básnickova úmrtí. Jan Skácel zemřel 7. 11. 1989.

-vg-

Dosti Skácela!

Čtenáři mých článků by měli vědět, že mám Jana Skácela rád. Několikrát jsem ho vzpomenu či citoval v cyklu K dramaturgii divadla poezie. Nebudu vyjmenovávat všechno, co se mi z jeho díla líbí, ale chci se svěřit, že u nás doma jsou teď v největší permanenci jeho Uspávanky. Čteme z nich na dobrou noc našemu Honzíkovi a i on ve svých čtyřech letech odměňuje tyhle básničky pozorným poslechem a úsměvným usínáním. Ony jsou to totiž básničky, v nichž básník vypráví dětem. Jsou určeny rodičům, aby je svým dětem četli. Jejich čtení (recitace) vyžaduje totiž jak zkušenosti recitační, tak zkušenosti životní.

Ale slyšel jsem také, jak na recitačních soutěžích byly odříkávány Skácelovy básničky dětmi. Totiž to, když se pěkně povídá básnička – za čárkou se udělá malá pauza, za tečkou větší a na začátku i na konci se dotyčný ukloní – to není ještě recitace. A dovoluji si tvrdit, že deseti až dvanáctileté děti nemohou Skácela přednést (a musím použít to módní slovo) smysluplně. Protože to nejsou básničky, které mají děti číst, ale básničky, které mají být dětem čteny.

A tedy možná více Skácela! Čteme z něj dětem už proto, že je to čtení krásné, které udělá radost i nám, velkým. A že se s básníkem dostaneme blíž ke svým maličkým a že to sami tak jako on vlastně neumíme. Ale pojďte, domluvme se. Až budeme své děti připravovat třeba na vystoupení na školní besídce, zkusme jim navrhnout něco opravdu dětského, třeba Sládka nebo Hrubína anebo nakonec i toho Žáčka. Ale Skácela si nechme pro radost doma a čtěme si z něj spolu se svými dětmi v takových těch klidných chvílích, kdy nejde elektřina a my si při svíče otevřeme knihu básníka, který skrze nás oslovuje naše děti. Nemohli bychom na to jít nějak takhle? Já už bych pak nikdy

neřekl to, co jsem napsal do nadpisu tohoto textu...

JIŘÍ BRIXI

STŘÍPKY

Divadelník dětského světa

Také naše ochotnická veřejnost dobře znala herce, režiséra a dramatika Sašu Lichého, nositele vyznamenání Za vynikající práci, který by se byl letos dožil pětadesátilet. Narodil se v Ostravě, kde po druhé světové válce začal svou mnohostrannou uměleckou dráhu v Městském divadle mladých. Nato působil v Hradci Králové a v Severočeském divadle v Liberci. Od r. 1958 stál více nežli deset let jako ředitel v čele ostravského Divadla Petra Bezruče. Věnoval se tehdy převážně režii i příležitostnému herectví a vytvořil z „Bezručovců“ specifickou mládežnickou scénu celostátního věhlasu. Amatérští divadelníci si vážili S. Lichého jako autora řady úspěšných původních her nebo dramatizací populárních próz, a to jak pro děti a mládež (pohádky Kouzelná lampa Aladinova, Cínový voják aneb Hračka pro mne, dvě hry s postavou loupežníka Rumcajse z povídek V. Čtvrťka, „pionýrské“ komedie Laťka a Fripiri, Černá ruka aj.), tak pro dospělé (Tři mušketýři po dvaceti letech podle A. Dumase, Mladá garda dle románu A. Fadějeva, Rudá jízda na motivy povídek I. Babela, Fanfán Tulipán, Svatba s Honzou atd.). Lichý dokázal ústojně spojit báčkovský nebo současný příběh se zdravou romantickou notou, s nenásilným výchovným aspektem i humorem a zpracovat jej ve zdůrazněně divadelním tvaru. Některé z Lichého her uvádělo také Satiřické divadlo Večerní Brno, s nímž tento umělec spolupracoval (režie poetické komedie J. Kainara Nebožtík Nasredin). Příležitostně se věnoval také divadlu loutkovému (hra Létařská princezna). Husákovským režimem proskřibovaný tvůrce, zemřel posledního dne roku 1986.

vz

Ze Zpráv Dilia 1/1990 přetiskujeme krátkou informaci, otištěnou na straně 30 až 31:

„Dovolujeme si... upozornit, že vzhledem k příznivé (po mnoha letech) devizové bi-

lanci není v letošním roce vyloučena možnost povolit provozování devizově vázaného titulu i jinému souboru než státnímu divadlu (tedy např. skupině herců pod uměleckou agenturou nebo amatérskému souboru), ovšem pod podmínkou, že pořadatel produkce je schopen uhradit zvýšené náklady na autorská práva v Kčs. O podmínkách každého takového provozování je ovšem nutno jednat s divadelním oddělením naší agentury, a to s dostatečným předstihem, aby bylo možno jednat se zahraničním majitelem práv beze spěchu: pamatujte, že spěch při obchodním jednání vždy znevýhodňuje spěchající!"

Poznámka redakce AS: Uvědomujeme si, že teď v listopadu souborům již mnoho času nezbývá. Považovali jsme však za nutné upozornit, že ledy se hnuly. Uvažování o repertoáru je možno rozšířit asi i pro příští rok. O konkrétních podmínkách je však nutné se poradit s agenturou Dilia.

Dvakrát o síle lásky

Posledním dokončeným dramatem národního umělce Františka Hrubína se stala hra *Kráska a zvíře* (1970), napsaná na motivy starofrancouzského vyprávění a původně určená pro uvádění v českokrumlovském přírodním amfiteátru. Pohádka, známá rovněž z filmové parafráze Panna a Netvor Juraje Herze i dalších tvůrců, je křehkým příběhem o síle nezištné lásky a bolestné oběti, která čistotou srdce překonává překážky okoralého sobectví a posléze dokáže i prokleté bytosti vrátit lidskou tvář.

V poslední době jsme se s touto látkou setkali také na několika jihomoravských scénách. Po originální interpretaci činoherního režiséra Zdeňka Kaloče v brněnském profesionálním loutkovém divadle Radost (v nápadité polyfónii užitých prostředků tu zaujímal centrální postavení začarovaný les, představovaný chórem živých postav, skandujících zvukomalebně verše Christiana Morgensterna) pokusily se letos o *Krásku a zvíře* dva amatérské kolektivy, shodou okolností oba spolupracující s profesionálními herci jakožto režiséry.

Dělnické divadlo při Obvodním kulturním a vzdělávacím středisku Brno V nále-

želo zejména v sedmdesátých letech, kdy tu byl stálým uměleckým poradcem již zesnulý režisér Pavel Rímský, k nejkvalitnějším ochotnickým scénám jižní Moravy: troufalo si na československé premiéry domácích i zahraničních novinek a z Jirás-kova Hronova i dalších renomovaných přehlídek vozívalo nejrůznější ocenění. Po přetrže způsobené renovací jeho stálého působiště v Semilassu však už několik roků umělecky stagnuje, i když se snaží udržet jak repertoárovou linii pro dospělé, tak pro děti. V nijak výjimečné výpravě Petra Hlaváče, s jejímiž proměnami měla technika kupodivu zjevné potíže, ujal se hrubínovského nastudování herec Divadla bratří Mrštíků Ladislav Mareček. V inscenování mírně upravené předlohy (vypuštění svatebního obrazu aj.) s prospěchem využil kvalitní hudby Aloise Simandla Piňose a Karenovy zvukové nahrávky z patnáct let starého pojetí Pravoše Nebeského. Spolehlal spíše na realisticky přímočaré odvíjení syžetu (mírné oživení přinášely nástupy ženichů hledištěm) nežli na jeho poetické a metaforické momenty. V celkově průměrné herecké složce cítíme větší interpretační jistotu u ostřílenějších představitelů (dobře si rozumějící egoistický sesterský pár Gábinka Julie Blažkové a Málinka Karly Studničkové) nežli u představitelů ústřední dvojice (Kráska debutantky Bohdany Hodkové, Zvíře Davida Kachlíře). Na výraznější jevištní počín Dělnického divadla budeme si tedy muset ještě počkat.

Soubor OKS Zlín a Klubového zařízení MNV Hvozdná připomíná si právě osmdesáté výročí ochotnické aktivity v obci, ale sám je tvořen mladými lidmi, vedenými hercem nedalekého Divadla pracujících Dušanem Sitkem. Na němčických krajských přehlídkách vesnických a zemědělských kolektivů jsme v jeho provedení viděli kupř. Dietlovu Filozofskou historii a Goldoniho Poprask na laguně. Na rozdíl od brněnského nastudování nebylo čertovo kopýtko hvozdné inscenace ve faktické absenci dramaturgického a režijního výkladu, nýbrž v zahlušování básnickova slova mimo-verbálními a také nehereckými výrazovými prostředky. D. Sitek, po boku bezbarvější brunetky Dany Tkadlecové sám s jistotou vytvářející statnou šelmu, rozhodl se podpořit své méně zkušené, typově ne vždy odpovídající (nápadníci), stylově neujednocené a občas nepečlivě mluvící herce až příliš často a stereotypně používaným „černým divadlem“ a rovněž nadužívanou i poněkud nesourodě vybranou hudbou (P. I. Čajkovskij, Ch. Gounod, A. Boito, G. Puccini). Půldruhahodinový večer se zbytečným úsporným svícením a dosti popisnými fundusovými kostýmy vyšel tak – přes razantní textové škrtky – nikoli romanticky a tajemně, nýbrž vlekle, rozporuplně a pro vnějšíkovými momenty rozptylovaného diváka možná až nepřehledně. Pokus o vyzkoušení neběžných scénických postupů nebyl jistě pro mladou partu bez užitku; autorovy myšlenky, oděné do poetického lexika a opřené o etický konflikt staleté báje, však při tom opět přišly zkrátka.

VIT ZAVODSKÝ

ZZZ usiluje o kontakty

ZZZ – Zváz záujmových združení – je organizace působící na Slovensku se sídlem v Bratislavě. Sdružuje zájmové kolektivy i jednotlivce, kteří se ve volném čase věnují zálibám v oblasti umění, sci-fi, sportu, techniky, ochranářství atd. Svaz chce být organizací otevřenou a s jednoduchou strukturou, která vytvoří prostor a podmínky pro uvedené zájmové činnosti, např. poskytováním služeb materiálně-technického charakteru, prostorů, organizováním přehlídek, soutěží a festivalů, zprostředkováním domácí i zahraniční výměny kolektivů a zkušeností, a různými formami manažeringu prostřednictvím agentury TALENT. Tu ZZZ zřídil pro reklamu, propagaci a informační servis, pro agentážní činnost, ekonomickou a organizační práci. Talent poskytuje služby především členům ZZZ (přednostně a finančně výhodněji), ale i širší veřejnosti.

Z dopisu redakci AS víme, že ZZZ má zájem o kontakty se sdruženími pro amatérské divadlo na území Čech a Moravy. Případným zájemcům kontakt rádi zprostředkujeme.

- red -

Můžete si přečíst

DVACET KAPLICKÝCH LET, sborník materiálů o vývoji dramatické výchovy a dětského divadla v zrcadle přehlídek dětských dramatických a loutkářských souborů v Kaplici. Vydaly Koordinační centrum pro dramatickou výchovu ÚKVČ a organizační štáb Kaplického divadelního léta ve spolupráci se Sdružením pro tvořivou dramaturgiu. Uspořádali Eva Horová a Jaroslav Provazník. Z obsahu: Z. Josková – Kaplická dramaturgie (letmé ohlédnutí za patnácti ročníky národních přehlídek dětských divadelních a loutkářských souborů v letech 1974–1988), J. Provazník – Nadějná prehistorie, rozpačitá přítomnost (několik poznámek o dětských loutkářských souborech), M. Mašatová, J. Delongová, J. Mlejnek, S. Pavelková, J. Provazník – Společná paměť dětského divadla (záznam diskuse k problematice inscenační práce s dětským souborem), E. Machková – KDL jako dílna, J. Vobrubová – Tři nahlédnutí do kaplických seminářů (ze zápisníků lektorky).

